

UNIVERSITÄTS-
BIBLIOTHEK
PADERBORN

Universitätsbibliothek Paderborn

Tractatus De Statu Hominis Morali In Vita Et Post Mortem

Opfermann, Paul

Moguntiae, 1769

Caput IV. De Lege Humana.

urn:nbn:de:hbz:466:1-40701

β) Neque Lex Evangelica admittit *epiikiam*, quia hæc est emendatio legis; quamvis non fugiat interpretationem *doctrinalem* circa obligationem & sensum verborum legis: cujusmodi etiam concessa fuit V. L. Sacerdotibus, ad quos ire jubebantur Israëlita in dubiis occurrentibus. Hæc tamen interpretatio doctrinalis ut authentica sit, non cuiusvis, sed Ecclesiæ autoritate fieri debet: huic enim Deus legum suarum pignus concredidit. Patet hinc, quam absurda sit hæc *Quesnelli* 71 propositio damnata: *Homo ob sui conservationem potest sese dispensare ab ea lege, quam Deus propter ipsius utilitatem condidit.*

γ) Lex Evangelica usque ad finem Mundi certissimè duratura est. De præceptis moralibus per se constat, ea abrogari non posse, quia *naturalia* sunt: *Ceremonialia* autem quamvis absolutè mutari possent, nam libere condita sunt à Deo; nihilominus & ipsa semper durabunt, dicente Christo *Matth. 28. Ecce ego vobiscum sum omnibus diebus usque ad consummationem Seculi.* Deinde *Christus Sacerdotium habet sempiternum*, ad *Hebr. 7. Et Ps. 109. Tu es Sacerdos in æternum.* Igitur sempiternum quoque est Sacrificium, & Sacramenta æterna, per hæc enim efficiuntur Ministri Altaris. Sed & Legi Evangelicæ nulla lex præstantior, aut perfectior succedere potest, ut patet consideranti singula præcepta, sive moralia, sive ceremonialia.

CAPUT IV.

De Lege Humana.

150. Varii errores. Lex Humana generatim definiri potest *rationabile imperium, seu jussum in bonum commune publicè autoritate humanà conditum & sufficienter promulgatum.* Hujusmodi lex si bonum spirituale animarum immediatè respicit, dicitur *ecclesiastica*: cum verò ad bonum temporale subditorum ordinatur, *civilis* aut *profana* nuncupatur. Alia est *lex scripta*, sive literis consignata; alia *non scripta*,

scripta, quæ ex usu & consuetudine viget. Christianis nullam ab hominibus legem imponi posse, nisi in quantum ipsi velint, error erat *Lutheri*, quem secuti sunt *Anabaptistæ* contendentes, non licere Christianis Magistratus gerere, nec inter illos tribunalia & judicia esse debere. *Wiclef*, *Huff* alique HH. docuere, Ecclesiæ nullam à Christo potestatem Jurisdictionis concessam esse, sed duntaxat prædicandi verbum Dei, & Sacramenta administrandi. Hi ipsi HH. negabant, ullas leges humanas habere vim obligandi fideles in conscientia: ipsam verò potestatem legislativam ita conjunctam esse cum Fide, & bonis moribus, ut Legislatori infideli & improbo parendum non sit. Alii denique potestatem ecclesiasticam à civili indivulsam esse contendunt.

QUAESTIO I.

An detur potestas ferendi leges civiles, & ecclesiasticas?

Familia aliqua, in qua vivunt maritus, uxor, 151. liberi, servi & ancillæ, dicitur *communitas imperfecta*: potestas verò, quæ marito ceu capiti *imunitas* totius familiæ competit, *æconomica* seu *dominativa* vocatur, nec propriè *legislativa* est, cum illa non sit potestas publica respiciens bonum communitatis, ideoque Paterfam. præcepta dare potest, non autem leges condere. *Communitas perfecta* dicitur, quæ in ordine ad bonum commune sub aliquo capite coalescit, veluti civitates & Principatus. Præterea homines considerari possunt, vel *secundum se*, & extra omnem communitatem positi:

siti: & sic nulla datur potestas Jurisdictionis, quia singuli nascuntur liberi, ac proinde nullus dominio alterius est obnoxius; vel quatenus sunt membra communitatis, cui facto suo, vel alieno aggregati sunt.

152. *In Communitate perfecta datur potestas condendi leges civiles.* Est de Fide. Nam Christus ipse & verbo, & exemplo docuit, Principibus secularibus iusta imperantibus obediendum esse, veluti cum Luc. 20. interrogatus: *Licet nobis tributum dare Casari, an non?* . . . dixit ad eos: . . . *Reddite ergo, quæ sunt Casaris, Casari.* Unde Apostolus ad Rom. 13. *Omnis anima potestatibus sublimioribus subdita sit: non enim est potestas nisi à Deo: quæ autem sunt, à Deo ordinatæ sunt.* (gr. *τεταγμέναι*, constitutæ) Itaque qui resistit potestati, Dei ordinationi resistit. Qui autem resistunt, ipsi sibi damnationem adquirunt. Et iterum ad Tit. 3. *Admone illos Principibus & Potestatibus subditos esse, dicto obedire, ad omne opus bonum paratos esse.* Nempe omnis perfecta Communitas ut pace & tranquillitate perfruat, ut sua cuiusque jura serventur illæsa, ut bonum ejus publicum promoveatur, magis indiget Governatore, quam suo Capite familia. Quid autem commodi à Governatore expectes, quem destituit potestas ferendi leges, quibus firmentur Jura, & injuriæ ac scelera arceantur? In hanc igitur potestatem legislativam sive expressè, sive tacitè consensisse censentur homines, simul atque membra Communitatis esse elegerunt, quæ denuncumque illa gubernatio sit, vel *monarchica*, vel *aristocratica*, vel *democratica*, aut alia quævis mixta.

Datur

Datur in Ecclesia potestas ferendi leges eccle-
siasticas. Est de Fide. Cùm enim Christus *Matth.*
 18. dixisset: *Si Ecclesiam non audierit, sit tibi*
sicut ethnicus, & publicanus, continuò subjun-
 xit: *Amen dico vobis, quæcumque alligaveritis*
super terram, erunt ligata & in cælo; & quæ-
cumque solveritis super terram, erunt soluta &
in cælo, significans, quantam Ecclesiæ Pastores
 haberent potestatem, nequis illis auderet repugna-
 re. Quocirca Apostolus *Act. 20.* ad Episcopos
Asia, qui *Ephesi* convenerant: *Attendite vobis,*
& universo gregi, in quo vos Spiritus S. posuit
Episcopos regere Ecclesiam Dei. Et ad *Hebr. 13.*
 hortatur Fideles, ut obediant Episcopis & Prælati
 Ecclesiasticis: *Obedite Præpositis vestris, & sub-*
jacete eis. *Ipsi enim pervigilant, quasi ratio-*
nem pro animabus vestris reddituri. Igitur Præ-
 lati Ecclesiæ præsent cum imperio non solum nu-
 do & directivo, sed etiam coactivo. Quod ite-
 rum docet idem Apostolus 2. ad *Cor. 10.* *In prom-*
ptu habentes ulcisci omnem inobedientiam; & c.
 13. *Prædixi & prædico, ut præsens, & nunc ab-*
sens, iis, qui ante peccaverunt, & ceteris omni-
bus, quoniam si venero iterum, non parcam.
 Utamque hanc potestatem, tam præceptivam,
 quàm coactivam Apostolos exercuisse, S. Paginae
 testantur, uti 1. ad *Cor. 5.* *Ego quidem absens*
corpore, præsens autem spiritu, jam judicavi...
tradere hujusmodi hominem Satanæ in interitum
carnis. Et 1. ad *Tim. I. v. 29.* *Hymenæum &*
Alexandrum simili excommunicationis fulmine
feriit. Eadem veritas constat ex perpetuo sensu &
 praxi totius Ecclesiæ, Rom. PP. & Episcoporum.

153.

Ec-
clesia-
stica.

a) Utrum potestas condendi leges à Deo immediatè descendat? disputatur. Illam, qua Romanus Pontifex gaudet in totam & universalem Ecclesiam, à Deo immediatè esse, Orthodoxi facillè omnes, si fors *Febronianos* exceptis, largiuntur, nam Successoribus S. Petri non minùs ac ipsi S. Petro dictum est: *Pasce agnos meos, pasce oves meas.* Episcopos etiam *Jure divino* habere potestatem ferendi leges pro suis Diocesisibus, satis colligitur ex c. 20. *Act.* ubi dicuntur à Spiritu S. positi, ut gregem suum regant, & pascant. Ut tamen hæc potestas vi ipsius ordinationis episcopalis accepta proximè expedita sit, atque in actum exire deinceps possit, per Romani Pontificis confirmationem compleri debet. Nempe Christus uti voluit, ut toti Ecclesiæ unus aliquis cum summa auctoritate præset; ita etiam statuit, ut alii essent Episcopi, qui in partem sollicitudinis venirent, gregesque particulares pascere, non minus tamen subordinati ad Pontificem Maximum, ac cæteri Apostoli D. Petro subordinati fuerant. Quos igitur peculiare greges pascere deberent, non ipse Christus determinavit (qui tamen ad *Petrum* dixit: *Pasce agnos meos, pasce oves meas,* h. e. Fideles omnes, universalem totius Ecclesiæ curam illi committendo) sed Vicario suo determinandum reliquit. Qui proinde uti duas pluresve Dioceses uni Episcopo assignare potest, sicque usum & exercitium Jurisdictionis augere, atque extendere; ita pariter, exigente publica vel necessitate vel utilitate Ecclesiæ eandem Jurisdictionem restringendi habet facultatem. Spondent nimirum Fideles omnes in Professione Fidei obedientiam Romano Pontifici: & Apostolos dedisse præcepta Episcopis à se constitutis, certum sit ex S. Literis, Episcopos autem imperasse Apostolis non legitur. Ad potestatem Legislativam civilem & politicam quod attinet; hæc quoque saltem in genere, & secundum se spectata immediatè à Deo promanat, juxta illud *Sap. 6. Præbete aures vos, qui continetis multitudinem . . . quoniam data est à Domino potestas vobis, & virtus ab Altissimo.* Et *Prov. 8. Per me Reges regnant, & legum conditores justa decernunt.* Quibus consonat illud Apostoli ad *Rom. 13. Non est Potestas nisi à Deo.* Quod si autem eadem potestas spectetur, quatenus est in hoc determinato homine, non videtur

detur esse immediatè à Deo, saltem ordinariè, quia neque ex natura (nam spectata præcisè natura humana datur plena inter homines æqualitas) neque ex divina institutione potestas legislativa penes hunc hominem residet. Igitur à populo est, id quod mirificè elucet ex diversa regiminis forma, qua quisque populus voluit gubernari. Quamvis ista aliquando mutari possit justis de causis, veluti cum populus justo bello subactus est, aut in pœnam perfidiæ & seditionis factæ. Licet itaque Princeps verè gerat vicem Dei, atque ex Jure etiam naturali obligentur subditi, ut ipsi obediant; non tamen majore, nec ampliore gaudet potestate, quàm quæ à populo in illum, vel Prædecessores ejus, ubi regnum hæreditarium est, collata fuit. Qui oppositum sentiunt, electionem v. g. dicunt esse meram conditionem, qua posita Prin eps electus ex ipso jure divino habeat potestatem regendi subditos. Quo casu nulla prorsus erit dependentia Summæ Majestatis & potestatis à populo, & illustrior fortiorque erit ipsa potestas legislativa.

6) Romanus Pontifex per se, & directè ferre leges civiles potest in suo duntaxat territorio, cujus principatum temporalem obtinet. Hinc rectè NICOLAUS I. *Can. 8. dist. 10. ait. : Christum ecclesiastica & politica potestatis officia discrevisse, nec Pontificem secularibus negotiis debere se immiscere.* Corrigere tamen Principum leges potest, quodsi iniquæ sint, aut ecclesiasticæ immunitati noxiæ, tum quia Pontifici concredita est cura universalis Ecclesiæ circa ea omnia, quæ ad regimen Ecclesiasticum factum rectumque servandum utilia vel necessària sunt; tum quia juxta DD. Orthodoxos Jus Civile cedit Canonico, ubi de peccato agitur. Et ipsi adeo Gentiles hanc in Sacrificulis & Sacerdotibus suis potestatem venerati sunt.

Respondetur ad objecta.

Obj. I. Homo ex primæva naturæ suæ conditione est liber, & soli Deo Creatori ac Domino suo subjectus; igitur potestas legislativa humana ad-

438 DE LEGE HUMANA.

versatur conditioni naturæ humanæ. Quocirca etiam Principatus non nisi per tyrannidem introductus est, veluti de *Nemrod Gen. 10.* dicitur: *Ipsæ cepit esse potens in terra . . . Fuit autem principium regni ejus Babylon.* Et de *Alexandro* scribit *LUCANUS*, eum felicem terrarum prædonem fuisse. *Resp.* Spectato Jure naturæ, atque naturæ humanæ conditione homo neque dominatum & Jurisdictionem in alios exercet, neque servitutem & subjectionem ad hominem habet: huic autem primævo statui simul atque advenit status civitatis, in quo homines perfectam quamdam communitatem constituerunt, quæ esset quoddam corpus morale; jam elegerunt esse membra, quæ à capite dependerent; sicque facto proprio naturalem libertatem dimiserunt. Hæc tamen subiectio, quæ ab initio libera fuerat, in justam subinde necessitatem transit in regnis & principatibus hæreditariis, ne Jus successorum lædatur ex pacto Majorum, vel etiam aliunde, veluti si populus justo bello subjugatus fuerit, quæsitum. Esto, aliqua regna per vim & tyrannidem introducta sint; at istud neque de regnis omnibus dici potest, cum Deus ipse Hebræis primum Duces, dein Judices, tandem Reges dederit, penes quos rerum summa esset; neque tyrannis ad principatum pertinet.

Obj. II. Deus ipse in sacris Literis queritur de iis, qui humanis legibus diriguntur, & obtemperant. Sic *Isa. 29* *Appropinquat populus iste ore suo, & labiis suis glorificat me: cor autem ejus longe est à me: & timuerunt me mandato hominum & doctrinis.* Ergo. *Resp.* Deus conqueritur de populo, quod inanes & perversas scribarum traditio-

ditiones, plus quàm Dei legem observare studuerit; atque idcirco cor populi longè erat à Deo. Clariora hæc fiunt ex *Matth.* 15. ubi cùm Christus v. 3. reprehendisset Scribas & Pharisaos, dicens: *Quare & vos transgredimini mandatum Dei propter traditionem vestram?* subjunxit v. 7. 8. 9. *Hypocritæ, bene prophetavit de vobis Isaias dicens: Populus hic labiis me honorat, cor autem eorum longe est à me: sine causa autem colunt me, docentes doctrinas & mandata hominum.*

Obj. III. Iterum *Isa.* 33. legitur: *Dominus Judex noster, Dominus Legifer noster, Dominus Rex noster.* Et *Jacob.* 4. *Unus est enim Legislatores & Judex.* Ergo potestas legislativa hominibus non competit. *Resp.* ad 1um. Cùm regimen Reipublicæ Judaicæ Theocraticum esset, adeo, ut Deus ipse daret præcepta omnia, tam moralia, quàm ritualia & judicialia; peculiari etiam modo Deus erat Judex, Legislatores & Rex Israëlitarum. Nihilominus tamen Israëlitæ debebant obtemperare Regibus, eorumque mandatis de conscribendo milite, de solvendis tributis, de aliis obsequiis Regi exhibendis. Cæterà Deus habet potestatem legislativam supremam & independentem ab omni alio, cum illa Principum à Deo participata sit, divinisque constitutis subjecta. Ad 2^{dum}. Eodem modo, sc. de Legislatore & Judice summo intelligi possunt verba *Jacobi*, quia additur: *Qui potest perdere, & liberare;* vel *totus unus* non singularitatem, sed idenditatem significat, sc. quòd Deus uti legislatores, sic etiam Judex sit, ac proinde aliis judicare non debeat, qui Legislatores non est. Ideo addit: *Tu autem quis es, qui judicas fratrem tuum?* *Obj.*

Obj. IV. *Ose. 8. dicitur: Ipsi regnaverunt, & non ex me, principes extiterunt, & non cognovi eos. Et Apostolus 1. ad Cor. 7. Pretio, inquit, empti estis, nolite fieri servi hominum. Et c. 8. Unus Dominus. Ergo. Resp. Ad Imum. Hebraeus habet: Ipsi (Israëlitæ) Reges faciunt, & non ex me, h. e. secundum voluntatem meam: Principes constituunt, & non cognovi eos, h. e. non probavi eos. Ad 2dum. Sensus est: Si liberti estis, nolite vos vendere in servos, quia hæc civilis libertas decet Christi libertum, atque id commodi adfert, ut promptius serviatis Christo. Nam v. 21. & 22. dixerat Apostolus: *Servus vocatus es? non sit tibi cura: sed & si potes fieri liber, magis utere. Qui enim in Domino vocatus est servus, libertus est Domini: similiter qui liber vocatus est, servus est Christi.* Nempe in toto hoc capite S. PAULUS varios hominum status instruit, qualiter se gerere debeant in sua ad Fidem vocatione. An 3tium. Apostolus ostendit idolothyta nullius esse virtutis, quia nihil est idolum in mundo & quod nullus est Deus nisi unus. Et quamvis idolothytis vesci ex se illicitum non sit, neque exinde homo melior, aut peior fiat; edenda tamen non sunt vel repugnante conscientia, aut cum infirmiorum offendiculo.*

Inst. Saltem in improbis non perseverat legum ferendarum potestas, quia teste Apostolo ad Rom. 13. *Quæ, sunt à Deo ordinata sunt.* Resp Quo tempore Apostolus hortabatur Fideles, ut hominibus in potestate constitutis obedirent, hi erant infideles. Et quæ ratio sufficiens verba generatim posita ita restringendi? immo quæ Rerum publicarum perturbatio inde nascitura? alia certè opinio hære-

hærebat in animis primorum Fidelium, de quibus S. JUSTINUS in *Apól. ad Antoninum Pium* ita scribit: *Tributa verò & census iis, qui à vobis constituti sunt, ubique imprimis conamur pendere, quemadmodum ab eo (Christo) instituti sumus . . . hinc Deum solum adoramus, vobis autem in aliis rebus lati servimus, Regesque vos & hominum Principes confitemur.* Et S. POLYCARPUS ad Proconsulem ait: *Præceptum nobis est, ut Magistratibus & Potestatibus à Deo constitutis honorem debitum exhibeamus.* His accedit illustre Plinii testimonium de Christianis ad Trajanum scribentis, se nihil invenire, quo reprehendi Christiani possint de non servatis (exceptâ Religionis causâ) imperatoriis legibus. Merito igitur in Synodo CONSTANTIENSI *Sess. 8.* damnatus fuit hic 15. articulus *Wicleffi: Nullus est Dominus civilis, nullus Prælatus, nullus Episcopus, dum est in peccato mortali.* Denique hæc lectio: *Quæ sunt, à Deo ordinata sunt, nec Fonti græco, nec Vulgatæ consona est, sed ista semper obtinuit: Quæ enim sunt, sc. potestates, à Deo ordinata sunt;* atque ita legendum esse suadet contextus. Quod autem verba illa non tantum consilii, sed etiam præcepti vim habeant, iterum patet ex consequentibus: *Necessitate igitur subditi estote, non solum propter iram, sed etiam propter conscientiam.*

Obj. V. Esto, Principibus & Prælatibus potestas legislativa competat; at ea duntaxat præcipere possunt, quæ in Jure divino jam continentur, ita ut pœnas constituere valeant, quibus subditi ad divini Juris observantiam impellantur; proinde nullas condere leges possunt, quæ sint præter materiam à lege divina jam determinatam. Ita *Luthe-*

rus & Calvinus Resp. An igitur nova lex, eaque non divina, sed Apostolica non fuit, quam dedere Apostoli *Act. 15. Visum est Spiritui Sancto, & nobis nihil ultra imponere vobis oneris, quàm hæc necessaria, ut abstineatis vos ab immolatis Simulacrorum, & sanguine, & suffocato?* Nonne præcepta de velandis mulieribus in templo, de jejuniis quadragesimali, de Bigamis non ordinandis Apostolica erant? scribit præterea Apostolus ad *Theff. 14. Scitis, quæ præcepta dederim vobis per Dominum Jesum, h. e. per potestatem à Christo factam. Et 1. ad Cor. 11. Laudo autem vos fratres, quòd per omnia mei memores estis: & sicut tradidi vobis, præcepta mea tenetis.*

Inst 1. Deus tam in V. quàm in N. Lege præcepit, ne quid adderetur verbo suo: sic *Deut. 4. Non addetis ad verbum, quod vobis loquor, neque minuetis ex eo. Et Matth. 28. Euntes docete omnes gentes . . . docentes eos servare omnia, quæcumque mandavi vobis. Ergo. Resp. Ad Imum.* Sensus est: Non addetis quidquam legi meæ repugnans, nec auferatis quid eam mutilando, & corrumpendo. Sed & alia erat conditio legis mosaicæ, quàm novæ: in illa enim per leges ceremoniales & judiciales ita provisum erat Regimini sacro & politico, ut nova lege humanâ opus non esset. At in ista sunt præcepta ceremonialia paucissima, judicialia vix aliqua, ideoque Prælati Ecclesiæ sunt claves datæ, h. e. potestas ligandi & solvendi, regendique Ecclesiam. In Lege mosaica finis & officium Sacerdotum erat, ministrare, & sacrificare pro populo, cui implendo muneri satis erat habere potestatem ordinandi ea, quæ ad res sacras perfe-

pertinebant, & dubia fortassis occurrentia decidi-
dendi, quæ ipsis etiã competebat ex c. 17. Deut.
ubi MOYSES ad populum: *Veniesque ad Sacerdo-*
tes Levitici generis, & ad Judicem, qui fuerit
illo tempore, quæresque ab eis, qui indicabunt ti-
bi iudicii veritatem. Et facies, quodcumque di-
xerint, qui præsumt loco, quem elegerit Dominus,
& docuerint te juxta legem ejus. Nec tamen ideo
in V. T. nullæ leges novæ sunt conditæ, quamvis
non sine communi consensu populi, uti *Esth. 9.*
Mach. 4. In N. autem T. Christus Ministros
suos potestate legislativâ instruxit, ut patet ex *num.*
153. Ad *2dum.* Christus *loc. cit.* non excludit de-
bitum servandi præcepta Ecclesiæ, & Prælatorum:
immo hæc sua quodammodo esse satis declaravit
dicens: *Qui vos audit, me audit, qui vos spernit, me*
spernit. Et alibi: *Si Ecclesiam non audierit, sit*
tibi sicut ethnicus & publicanus.

Inst. 2. Lex Evangelica per se ipsam sufficit ad
salutem: tum etiã potestas legislativa humana præ-
judicat supremæ Christi Monarchiæ. *Resp.* Lex
Evangelica ad salutem sufficit, si servatur tota: in-
ter leges autem evangelicas est quoque ista, ut Fi-
deles audiant Prælatos Ecclesiæ, iisque obtemperent.
Ad *2dum.* Cùm omnis Ecclesiæ, ejusque Pastorum
Legislativa potestas à Christo ceu Capite, & Mo-
narcha descendat, atque instituta sit, quomodo
cedere in præjudicium supremi Monarchæ potest?

Inst. 3. Christus *Matth. 23.* reprehendit Pha-
risæos, quòd *alligent onera gravia & importabilia,*
& *Marc. 7.* ait: *In vanum me colunt docentes do-*
ctrinas, & præcepta hominum. Ergo. *Resp.*
Utraque hæc Phariseorum reprehensio fuit justissi-
ma,

444 DE LEGE HUMANA.

ma, qui non tantum onere legis mosaicae, sed aliorum etiam praeceptorum, & traditionum humanarum pondere Judaeos gravabant, cum ipsi digito suo ea praecepta nollent movere, & mandatum Dei relinquerent. Unde v. 9. Christus dicebat illis: *Bene irritum fecistis praeceptum Dei, ut traditionem vestram servetis.*

Inst. 4. Christus sustulit jugum legis veteris; igitur censendus non est dedisse potestatem hominibus, novum caeteris jugum imponendi. Certè leges Canonicae numero longè excedunt leges tam ceremoniales, quàm judiciales mosaicas. *Resp.* Post Leges Evangelicas prima veniunt Ecclesiae praecepta: & horum quatuor duntaxat, aut quinque obligant Christianos omnes, sc. de servandis jejuniis, de Festis, de Confessione annua, & de Communionem paschali: & quidem duo posteriora praecepta solum determinant tempus, quo lex divina sit implenda. Reliquae leges Canonicae certos duntaxat hominum status adficiunt; Cùm contra L. V. praecepta omnes Israëlitas onerarent. S. AUGUSTINUS dum ep. 119. ait, Christum voluisse Religionem suam quàm paucissimis Sacramentis esse liberam, hanc verò libertatem humanis observantiis adeò premi, ut tolerabilior fuerit Judaeorum conditio, eoquod illorum praecepta, utut multa, divina tamen fuerint; solum queritur de abusibus & consuetudinibus, quas homines absque ratione & auctoritate legitima introduxerunt, vel introducere meditabantur; subdit enim: *Omnia itaque talia, quae neque Sacrarum Scripturarum auctoritatibus continentur, nec in Conciliis Episcoporum statuta inveniuntur, nec consuetudine universae Ecclesiae*

ſæ roborata ſunt . . . ſine ulla dubitatione reſecanda exiſtimo.

Inst. 5. Ex mente S. Bernardi Pontifices carent judiciariâ poteſtate, ait enim L. I. de Conſid. *Non monſtrabunt, puto, qui hoc dicunt, ubi aliquando Apoſtolorum aliquis Judex ſederit.* Ergo multo minùs gaudent poteſtate legislativa. *Reſp.* Atqui judiciariâ poteſtate uſus eſt S. PAULUS Fideles excommunicationis vinculo conſtringens. Itaque S. D. negat Pontificem Judicis partes agere debere in cauſis merè civilibus, nam addit: *Quidni contemnant judicare de terrenis poſſeſſiunculis hominum, qui in cœleſtibus & Angelos judicabunt?*

Inst. 6. Poteſtas Legislativa eccleſiaſtica facit ſtatum in ſtatu, & plurimas ſemper turbas excitavit. *Reſp.* Cur igitur Chriſtus fundavit Eccleſiam? cur Petro, & non Imperatori dixit: Tu es Imperator, & ſuper te ædificabo Eccleſiam meam: Tibi dabo claves regni cœlorum: Paſce agnos meos, paſce oves meas? Regimen Eccleſiæ ſpirituale; igitur diverſi generis ab illo Reipublicæ civilis: hæc illi in rebus ſpiritualibus ſubordinata, ſicuti Eccleſia in rebus temporalibus & terrenis cedit Imperio. Falſum proinde eſt, quod jaſtitant *Proteſtantes*, legislativam Eccleſiæ poteſtatem derogare Juri Imperantium ſummo legitimè competenti; neque enim Jus ſacrum ex ullo titulo poteſtati politicæ competit: temporali autem Principum regimini adeo non derogat, ut illud potius confirmet, rebelles ſubditos eccleſiaſticis quoque pœnis caſtigando. Præterea imperitè objiçient duo ſumma imperia, & natas inde civium obligationes ſecum pugnantes, cùm illa imperia non in eodem, ſed in diverſo genere ſint.

sint. Fuit sanè florentissimus semper regnorum & provinciarum status, quamdiu Sacerdotium cum Imperio concordia & amico fœdere sociatum fuit; neque publica felicitas perturbaretur unquam, nisi autonoma libertas cum Lutero ejusque sectatoribus è tenebris prorepisset. Quod ulterius objicitur, leges ecclesiasticas plurimum semper turbarum causam extitisse, iterum falsum est: nec enim leges, sed audax legum prævaricatio, sed contemptus, sed probrosa filiorum in sanctam matrem Ecclesiam impietas tumultus excitavit. Prò quantum nefas! Ecclesia à Christo fundata, sanctissimis Evangelii legibus munita, propagata ab Apostolis, Martyrum sanguine decorata, cujus supremum visibile caput est Christi Vicarius, quæ animarum salutem, ac sempiternam beatitatem summo studio & curis maximis promovet; spirituale hoc Christi regnum postremo ubique fere loco habetur; quasi verò Christiani homines cum Judæis Messiam expectarent temporalem nonnisi felicitatem adlaturum.

*) Latas à Summis Imperantibus leges vim suam non habere à consensu, & acceptance populorum, certum est, nam Potestas legislativa ecclesiastica immediate à Christo descendit, ut adeo nulla à populo dependeat; proinde & leges ecclesiasticæ vim suam omnem obligandi habent independentem à consensu populi. Similiter leges civiles ut actu obligent, non egent populi acceptance extra Statum Democraticum, alioquin penes Principes in statu monarchico, vel penes Optimates in statu aristocratico non esset potestas legislativa, & frustra hortaretur Apostolus Fideles, ut Principibus, & Magistratibus obediant. Merito igitur ALEXANDER VII. damnavit hanc propositionem: *Populus non peccat, etsi absque ulla causa non recipiat legem à Principe promulgatam.* Atque istud quidem sapientissime ordinavit Deus: quod si enim subditis da-
tum

tum esset, Principum edicta & leges examini subicere, quàm facile repudiarentur omnes, quæ oneris quidquam imponerent? quoties subditi canerent seditionis classicum?

β) Promulgatione tamen opus esse, ut leges vim suam obligandi exerant, indubium est: Iquia lex non promulgata respectu subditorum se habet, tamquam si non existeret. Qualis autem promulgatio necessaria, sit controversatur. De Legibus publicis Imperii facile convenit inter Autores, eas promulgari in singulis provinciis debere, nec eas obligare nisi post lapsum duorum mensium à promulgatione facta, uti habetur in *Nov. 66.* cujus rubrum est: *Ut novæ Constitutiones post insinuationes earum post duos mensis valeant.* Major est controversia de promulgatione Legis Pontificiæ universalis, an nempe sufficiat Roma facta, an in singulis diocesisbus facienda sit, ut lex in actu secundo obliget. Qui posterius adfirmant, ita discurrunt: spectata æquitate naturali ea requiritur legis promulgatio, qua est medium sufficiens, ut subditi venire possint in notitiam legis authenticam, & observantia legis, atque uniformitas actionum prudenter sperari possit, maximè ubi lex ad omnes & singulos pertinet. Hujusmodi autem medium est duntaxat promulgatio in singulis Diocesisbus facta, ut satis patet. Deinde Lex ipsa Evangelica quamvis in die Pentecostes palam Hierosolymis facta esset, non idcirco jam tunc cepit obligare Gentes, sed jussit Christus Apostolos, ut euntes in mundum universum prædicarent omni creaturæ. Suffragatur factum Apostolicum, cum nempe Apostoli Decretum in Synodo conceptum per *Judam & Snam* miserunt ad Fideles, qui erant *Antiochia & Cilicia*. Idem factum legimus in Synodis tam Oecumenicis, quàm particularibus. Immo sunt, qui volunt non modo promulgationem in singulis Diocesisbus, sed etiam Episcoporum acceptationem necessariam esse. Cum enim Eclesia per totum terrarum Orbem diffusa sit, nec Pontifex scire possit necessitates, consuetudines, & observantias Ecclesiarum particularium, mores, genium & indolem hominum, adeoque ignoret, an lex optatum fructum habitura sit; videtur similibus legibus tacita hac inesse conditio, si Episcopi acceptandas judicaverint. Quo tamen in casu Episcoporum erit, docere Pontificem, aut legis obser-

servantiam cum summis difficultatibus conjunctam fore, aut prorsus inutilem futuram.

γ) Huic sententiæ (inquit Cl. ZÄHLWEIN *Tom. I. Q. IV. C. II. §. VII. pag. 393.*) hodierna praxis Germaniæ sat apertè suffragatur: quotusquisque enim Episcoporum Constitutiones & Bullas Pontificias à *f. m. Benedicto XIV.* ad ipsos transmissas, omnes & singulas aut acceptavit, aut promulgavit, aut non per varias clausulas restrinxit, limitavit? nempe Episcopi ipso jure divino sunt tales, & in partem sollicitudinis vocati: & Ecclesiæ Regimen datum est in adificationem magis, quàm destructionem, ideoque mire sit oportet, mansuetum, charitate & humilitate plenum, moribus, genio ac ingenio hominum adtemperatum. Simul etiam pro Episcopis fortissima stat præsumptio, quòd non sint futuri Pontifici refractarii, aut illius contemptuari leges, quòd si suis utiles Ecclesiis esse agnoverint.

δ) Idem Cl. Autor *pag. 394* ita prosequitur: Denique quis nescit hodie in pluribus Regnis & Provinciis vigere *Placetum Regum*, vi cujus à Principibus Secularibus Bullæ Pontificiæ examinantur, supprimuntur, vel approbantur, secus nullam vim habituræ? quòd si talis ac tanta sit potestas Principum Secularium in leges ecclesiasticas; quidni dicamus requiri acceptionem Episcoporum, quorum humeris præcipuè incumbit onus regendi Ecclesias, illisque omni meliori modo providendi?

ε) Ad *Placetum Regum* quod adinet; ubi vel ex speciali privilegio, vel ex usu & consuetudine hactenus viguit, minimè reprobandum est. Sicut autem tunc obtinet, quando Leges Pontificiæ aut contrariæ forent libertatibus Ecclesiarum jure obtentis, vel adversæ pactis & concordatis cum quibusdam Nationibus initis, vel aliquorum privilegiis publicis derogatum irent; ita nefas sit ad morum & Fidei dogmata illud extendere. Neque cum Religionis & disciplinæ ecclesiasticæ detrimento conjungi debet. Videri potest Cl. ZÄHLWEIN *Tom. I. pag. 102. & pag. 177* ubi inter cætera adversus eos, qui Imperantium Ecclesiasticorum potestatem divinitus traditam justo angustioribus circumscribere terminis moliuntur, quique illud etiam valere contendunt pro casu, quo Decreta dogmatica promulganda sunt, ita loquitur: "Ratio Status ecclesiastici instar humilis Agaridis servi-

re cogitur. Si tantum haberent curæ zelantes isti pro Decretis politicis, ne in bonum publicum impingant, quantum pro Decretis ecclesiasticis; longè meliùs consultum foret rationi Status Politici. Interim aliquoties *Placitum regium* rectum habere usum posse, tum præcipuè, quando leges Pontificiæ possent turbare publicum, Juribus Principum vel consuetudinibus legitimè introductis, quas abrogare non esset consultum, forent contrariæ, haud diffitemur. De abusu intelligi volumus.

Q U A E S T I O II.

Utrum Leges à legitimo Superiore latae obligent in conscientia Fideles etiam justos?

Calvinus L. 4. *Inst.* c. 10. de legibus, quæ præ- 154.
ter materiam Jure divino præscriptam ab hu- Error
mana potestate feruntur, sic ait: *Hujus generis HH.*
ergo Constitutiones hæc impugnare animus est, quæ in hoc feruntur, ut animas intus coram Deo ligent, & religionem injiciant, ac si de rebus ad salutem necessariis præciperent. Et Lutherus in L. de captivit. Babyl. ita vociferatur: Clamo fidenter, Christianis nihil ullo Jure posse imponi legum, sive ab hominibus, sive ab angelis, nisi quantum volunt, liberi enim sumus ab omnibus. Inde nata est funestissima illa *anthonomica credendi libertas*, dum uterque Hæresiarcha quâ scriptis & prædicationibus, qua civium ad seditionem contra Principes incitatis animis eò conatus suos Sec. XV. provexit, ut scissa in partes Christi Ecclesia, multis centenis hominum millibus per cruenta & diuturniora bella è medio sublatis, everfâ tranquillitate publicâ, fortunis cum sanguine exhaustis, rerum diu desideratarum per suos sequaces tandem potiti sunt Protestantium Antesignani: qui ad perennem rei memo-

riam pro novi sui Evangelii fundamento, hanc
 sectatoribus suis dedere tesseram: *Religio Jure na-
 turali & Gentium ab omni humano imperio, &
 potestate coactiva est libera.* Quam propositionem
 nonnulli ex recentioribus protestantium Naturali-
 stis restringunt: *dummodo Reipublicæ non obfit.*

155. *Leges à Superiore sive Ecclesiastico, sive Civili*
 Leges justæ obli-
 gant in con-
 scien-
 tia.
lata vim habent obligandi in conscientia. Nam Apo-
 stolus ad Rom. 13. generatim dicit: *Omnis anima
 potestatibus sublimioribus subdita sit. Qui resistit,
 Dei potestati resistit: qui autem resistunt, ipsi sibi
 damnationem adcersunt . . . Ideo necessitate subdi-
 ti estote non solum propter iram, sed etiam pro-
 pter conscientiam.* Et de Prælati Ecclesiæ Chri-
 stus speciatim Luc. 10. pronunciat: *Qui vos sper-
 nit, me spernit; qui autem me spernit, spernit
 eum, qui misit me.* Dei autem contemptus cum
 peccato semper conjunctus est: peccatum verò ne-
 cessariò supponit obligationem conscientiæ, quæ
 negligitur. Nempe Legislator humanus vices Dei
 gerit, legesque condit pro potestate sibi à Deo con-
 cessa; qui igitur leges humanas contemnit, Deum
 ipsum contemnit. Et ipsum adeo Jus nat. dicitur,
 legitimo superiori iusta imperanti parendum esse;
 proinde legis humanæ prævaricator peccat in utrum-
 que Jus divinum, naturale & positivum. Quam
 languidæ, ac penè mortuæ forent humanæ legis vi-
 res, nisi ipsis conscientiis vinculum injicerent?

a) Erronea est eorum opinio, qui legem huma-
 nam omnem esse ajunt ipsam legem nat. casibus
 particularibus applicatam, magisque evolutam. Et hoc
 quidem falsò affirmari de lege ecclesiastica, patet, nam
 vera Religio, cui conservandæ amplificandæque serviunt
 leges

DE LEGE HUMANA. 451

leges Ecclesiasticæ, revelata est & supernaturalis; ac proinde ista nequit dici lex naturalis magis evoluta, quia hæc secundum se naturæ consona est, perque ipsum rationis lumen innotescit. Sed neque lex nat. eorum quidquam attingit, quæ à præceptis Ecclesiæ determinantur. Neque etiam lex civilis proprietates Juris nat. participat, utpote nec absolute necessaria, nec immutabilis, nec universalis. Aliud itaque est, leges humanas esse Juri nat. consonas; aliud esse legis nat. applicationem ad casus particulares Jure nat. præceptos vel prohibitos.

Fideles etiam justos teneri vinculo legis Ecclesiasticæ à legitimo Superiore latae, est de Fide. Ita enim definiit Synodus TRIDENTINA Sess. 6. Can. 20. *Siquis hominem justificatum, & quantumlibet perfectum dixerit non teneri ad observantiam mandatorum Dei, & Ecclesiæ, sed tantum ad credendum, quasi verò Evangelium sit nuda & absoluta promissio vitæ æternæ, sine conditione observationis mandatorum; anathema sit.* Et Sess. 7. Can. 7. *Siquis dixerit baptizatos per baptismum ipsum solum tantum Fidei debitores fieri, non autem universæ legis Christi servandæ, anathema sit.* Et Can. 8. *Siquis dixerit, baptizatos liberus esse ab omnibus Sanctæ Ecclesiæ præceptis, quæ vel scripta, vel tradita sunt, ita ut ea observare non teneantur, nisi se suâ sponte illis submittere voluerint; anathema sit.* Dixit nempe Apostolus ad Rom. 13. generatim: *Omnis anima potestatibus sublimioribus subdita sit. . non solum propter iram, sed etiam propter conscientiam.* In quæ verba S. AUGUSTINUS ait: *Siquis ergo putat, quoniam Christianus est, non esse sibi vectigal reddendum, aut tributum, aut non esse*

156.
Fideles
obligari
legibus
eccl.
dogma
est.

452 DE LEGE HUMANA.

esse exhibendum debitum honorem iis, qui hæc euerant, potestatibus, in magno errore versatur.

β) Professio Fidei nostræ sic habet: *Ecclesiæ observationes, & constitutiones firmissimè admitto, & amplector. Receptos & approbatos Ecclesiæ Catholice ritus in omnium Sacramentorum solemnè administratione recipio & admitto. Romano Pontifici veram obedientiam spondeo, ac juro. Cetera item omnia à Sacris Canonibus, & œcumenicis Conciliis tradita recipio. Unde, & ex Can. 20. & 8. cit. VERONIUS deducit sequentia:*

I. *Non esse de Fide, Ecclesiæ, seu ejus leges, aut à fortiori leges Principum secularium, posse obligare, aut de facto obligare conscientias sub peccato mortali, quia non habetur in Professione nostra aut in Tridentino, quod Ecclesia, aut Magistratus Civilis habeant talem potestatem obligandi sub peccato mortali, nec quòd leges dictæ, aut quævis aliæ ecclesiasticæ, aut civiles obligent ita de facto sub pœna inferni. Fuerunt sanè tot doctissimi TT. in Concilio, qui non ignorabant, quid Augustana Confessio sentiret; quàm etiam variè Scholastici loquerentur; siluit tamen de hac re Synodus: quo silentio tacitè declarasse videtur, non esse hæc de Fide. Equidem verum est, sequi certò hanc veritatem ex principio aliquo revelato, seu mediate; at non ideo de Fide Catholica est, quia ab Ecclesia expressè non est definita; cujusmodi expressam definitionem requirit VERONIUS, ut aliquid sit de Fide obligante & catholicâ. Quin VASQUEZ 2. 2. disp. 158. c. 1. ait, probabilius sibi videri, Legem humanam, sive ecclesiasticam, sive civilem, quatenus humana est, & à sola potestate humana profecta, non posse ad culpam mortalem obligare, eoquod nullus Legislatores possit lege suâ ad eam obligare pœnam, quam ipse non potest infligere in suo tribunali. Quamvis ex hypothese legis humanæ, aut posito, quod lex humana, ecclesiastica aut civilis, aliquid præceperit ex intentione præcipiendi, & non solum dirigendi, vel ordinandi per modum consilii, superveniat lex divina, jubens obedire Superioribus ecclesiasticis & politi-*

politicis, parentibus & dominis, quæ lex divina superveniens obligare potest, & obligat ad peccatum etiam mortale, & ejus transgressio reos nos facit pœnæ æternæ.

II. Non esse de Fide, de ullo præcepto purè humano, illud obligare sub reatu culpæ mortalis, v. g. esse obligationem audiendi Missam diebus dominicis, vel communicandi in Paschate, &c. eoquod præceptum hoc ipso, quod purè humanum sit, non sit à Deo revelatum, neque etiam Ecclesia ullum proponit tanquam in verbo Dei revelatum. Si autem non est revelatum à Deo, extare præceptum tale; multò minùs revelatum est, quòd obliget sub peccato mortali. Etsi verissimum sit extare hujusmodi præcepta, & in Ecclesia potestatem esse ferendi illa sub obligatione peccati mortalis *mediate*, si ex intentione verà præcipiendi hæc sanciat. Ecclesiam verò habere intentionem verè præcipiendi, patet ex sensu communi, & interpretatione. Patet itaque jejunia Ecclesiæ v. g. obligare sub peccato mortali ex communi interpretatione.

III. His positis ulterius sic arguit VERONIUS: In quo igitur potest esse dissensio Protestantes inter & Catholicos, cum illi negare non possint præceptum divinum obediendi Præpositis spiritualibus, Regibus, Magistratibus, parentibus; immo cum Calvinus ipse L. 2. c. 8. §. 58. doceat: *Ubi est transgressio legis Domini, ibi parata est maledictio Dei. Omne peccatum est mortale, cum sit rebellio contra voluntatem Dei, quæ necessariò provocat iram ejus, cum sit transgressio legis, in quam denunciata est mors æterna sine exceptione ulla.* Neque nos alio, quàm ex præcepto illo divino, seu *mediate* leges humanas obligare posse sub reatu culpæ mortalis adserimus.

Respondetur ad objecta.

Obj. I. Forum conscientia est forum solius Dei, quia solus Deus cognoscere, & dijudicare de iis potest, quæ in conscientia latent; igitur homo nequit gravare conscientiam. *Resp. D. C.* Autorita-

te merè humanâ. C. In quantum Dei minister est, à quo potestatem habet ferendi leges, quibus obtemperare Deus ipse præcepit. N. C. Mireris esse ex TT. nonnullos, qui legibus humanis vim tribuant, *immediatè* obligandi conscientias, cum tamen communis omnium vox sit, absente, per hypothesein impossibilem, lege Dei æternâ nullam dari obligationem conscientia, & cujusvis humanæ legis transgressionem cum peccato formali conjunctam in tali hypothese non esse. Finge nullam dari legem divinam, quæ jubeat obedire mandatis hominum: quis tum conscientias gravatas dicet? Itaque Deus est, qui conscientias ligat, qui pœnas promeritas decernit in eos, qui legem humanam violarunt, eoquod divinæ simul legis fuerint prævaricatores. Homines autem Legislatores, sive ecclesiastici, sive civiles *mediatè*, mediante videlicet Dei lege, quæ jubet potestatibus sublimioribus subditos nos esse, obligare in conscientia dicuntur. Ita multi.

Inst. Ergo etiam Legislator humanus non poterit præcipere actus internos, ac proinde præcepto ecclesiastico v. g. Confessionis satisfieri posset per actum merè externum, quod damnatum est ab ALEXANDRO VII. in hac propositione: *Præcepto ecclesiastico Confessionis satisfit pro confessionem voluntariè nullam.* Item INNOCENTIUS XI. damnavit istam: *Præcepto communionis annuæ satisfit per sacrilegam Corporis Domini manducationem.* *Resp.* Præceptum annuæ Confessionis non est merè ecclesiasticum, sed est modificatio præcepti divini facta ab Ecclesia. Cum enim Christus præceperit, ut non rarò in vita suscipiatur à peccatoribus Sacramentum pœnitentiæ; præcepit Ecclesia, ut saltem

tem semel in anno frequentetur. Quod idem tenet de præcepto Communionis paschalis. Sicut igitur non satisfit præcepto Confessionis in articulo mortis per confessionem voluntariè nullam, quia tunc præcipitur Jure divino valida Sacramenti susceptio; ita neque aliàs satisfit, quia pariter præcepto divino radicaliter ad confessionem validam obligamur, & solum ab Ecclesia determinetur tempus, quo debeat suscipi. At esto: sit præceptum merè ecclesiasticum; adhuc illi non satisfit per confessionem voluntariè nullam, quia Ecclesia præcipit susceptionem Sacramenti, adeoque Confessionem ejusmodi, quæ digna sit absolutione tamquam sine præcepti intrinseco; talis autem non est confessio voluntariè nulla. Sed & diversa sunt, Ecclesiam habere potestatem præcipiendi actus internos, & posse obligare in conscientia sub reatu culpæ, præsertim mortalis: nam prius illud ad potestatem *directivam*, posterius ad *coactivam* pertinet: potest autem penes Ecclesiam esse potestas directiva etiam in foro interno, quin in eodem foro coactiva potestas competat. Atque illi directivæ potestati satis consultum est, si positâ lege ecclesiasticâ Deus ipse Fideles obliget sub reatu culpæ & pœnæ æternæ.

2) Utrum Legislator humanus præcipere actus internos possit? inter TT. disputatur. Legislatorem civilem non posse internos actus *directè* præcipere, plurimi facile admittunt, cum finis politicæ potestatis sit procurare felicitatem externam, & temporalem, quæ per actus externos bene ordinatos sufficienter obtinetur. Sunt tamen, qui velint, eundem saltem *indirectè* actus quoque internos præcipere posse, quatenus isti ad actum externum ritè ponendum aliquando *necessarii* sunt. Indefinit, ut Jura v. g. ad contractum legitimum requirant

456 DE LEGE HUMANA.

consensum internum, & liberum à metu & dolo. Potiori igitur Jure eadem potestas similes actus præcipiendi tribuenda est Ecclesiæ, & Legislatori ecclesiastico, cujusmodi sunt intentio Ministri requisita ad Sacramentum validè administrandum, reverentia ac pietas animi interna in audienda Missa: certè si quis, dum Missa celebratur, sit in Ecclesia, non ut Missam audiat, sed ut amicum exspectet, præcepto Ecclesiæ non satisfacit. Sic etiam Ecclesia, ubi præcipit orationem vocalem, simul attentionem internam præcipit, sine qua oratio non est actus religionis. Immo VIVA probabilius censet cum plurimis, Ecclesiam meros actus internos præcipere posse, eo quod hæc potestas magis conducat ad Fidelium directionem in ordine ad salutem æternam & majorem divinæ legis observantiam, sicut ob eandem causam collata fuit Ecclesiæ potestas in votis internis dispensandi. Quocirca potest Ecclesia sub excommunicationis pœna ipso facto incurrenda prohibere actum aliquem internum, v. g. nequis idem Sacrificium applicet ad satisfaciendum duplici obligationi ex justitia; & de facto c. 7. 8. & 17. dist. 30. excommunicatur, qui jejunia communia pavaverit contemnenda, aut die dominico jejunaverit in ejusdem diei contemptum, aut ex interna superstitione, ubi contemptus & superstitio sunt actus tantùm interni.

Obj. II. Fideles justos à vinculo legum humanarum immunes esse non uno in loco adfirmat Apostolus. Non enim sub lege estis, sed sub gratia. ad Rom 6. Si spiritu ducimini, non estis sub lege. ad Gal. 5. Justo non est lex posita, sed injustis. I. ad Tim. 1. Subintroierunt (falsi fratres) explorare libertatem nostram, quam habemus in Christo Jesu, ut nos in servitutem redigerent. ad Gal. 2. Ipse Christus ad Apostolos Luc. 22. dixit: Reges gentium dominantur eorum, vos autem non sic: sed qui major est in vobis, fiat sicut minor. Et Matth. 17. cùm PETRUS ad interro-
gatio.

tionem Christi: *Reges terræ à quibus accipiunt tributum?* respondisset: *ab alienis*; Dominus respondit: *ergo liberi sunt filii*, sc. à tributo & potestate politica. *Resp. Ad 1mum.* Vel sensus est, Fideles non esse sub jugo legis Mosaicæ, sed sub lege gratiæ; vel Fideles justos non debere sequi concupiscentias malas, eoquod per gratiam sanctificantem sint filii Dei adoptivi. Cùm enim v. 12. dixisset Apostolus: *Non ergo regnet peccatum in vestro mortali corpore, ut obediatis concupiscentiis ejus*; v. 14. addit: *Peccatum enim vobis non dominabitur: non enim sub lege (peccati) estis, sed sub gratia.* *Ad 2dum.* Similiter vel sensus est: *Quodsi spiritu (Dei) ducimini, non estis sub lege, peccati*, nam v. 17. præcedente dixerat: *Caro enim concupiscit adversus spiritum, spiritus autem adversus carnem: hæc enim sibi invicem adversantur, ut non, quacumque vultis, illa faciatis.* Vel sensus est, eos, qui spiritu amoris divini aguntur, non esse sub lege terrente, quia spiritu amoris impellente non sentiunt difficultates, aut promptè faciunt præcepta legis. *Ad 3tium.* Lex justo non est posita, *h. e.* Justus non habet, cur pœnas timeat, quas lex comminatur, & infligit, nam v. 8. præcedente dixerat: *Scimus autem, quia bona est lex, si quis eâ legitimè utatur.* Et sequitur: *sed injustis*: hi enim pœnas à lege constitutas experiuntur. *Ad 4tum.* Apostolus ibi reprehendit eos, qui libertatem Christianam per Christum Mediatorem acceptam legis mosaicæ vinculo & servitute restringere, aut etiam evertere conabantur. *Ad 5tum.* Christus dehortatur Apostolos, ne ambiant terrenum Principatum: & si quis eorum major foret,

458 DE LEGE HUMANA.

ret, ut cum humilitate & mansuetudine cæteris præffet. Ad 6tum. Textus habet: *Reges terræ à quibus accipiunt tributum, vel censum? à filiis suis, an ab alienis?* igitur loquitur de filiis Regum naturalibus, significans, quodsi Regum filii immunes sint à tributo, se quoque ab eodem liberum esse, cum sit ipse Filius naturalis Regis Regum. Et de Christo questi fuerant telonarii, quòd tributum non solveret. *Et cum venissent Capharnaum, accesserunt, qui didrachma acceperunt, ad Petrum, & dixerunt ei: Magister vester non solvit didrachma. v. 23.*

d) Leges humanas non obligare subditos, *per se loquendo*, cum graviore incommodo, satis receptum est inter TT. quia de æquitate Legislatoris rectè præsumitur, eum non voluisse legis vinculo constringere subditos, siquod gravius vite aut sanitatis nocumentum immineret. Hinc ægrotus excusatur ab obligatione audiendi Missam die dominico, aut festo. Excipe, si causa fidei, aut Religionis agatur, tunc enim præstat mori, quàm negare, aut simulare Fidem, vel in religionis contemptum quidquam agere. Item si agatur de bono totius communitatis: hinc miles stationarius etiam cum vite periculo perstare debet. Nempe causa Religionis fortior est quovis alio vinculo: & potior habenda est ratio boni publici, quàm privati. His adde, si transgressio legis cum scandalo conjuncta foret, quia ruina animæ gravior est quavis jacturâ rei temporalis. Hinc *Eleazar* potius elegit mori, quàm suillæ carnis comestione vitam servare.

e) Legislator etsi *directè* suis legibus non teneatur: nec enim teneri potest *vi coactiva*, quia Superiorem non habet, à quo puniri possit; neque *directivâ*, quia erga se ipsum nec Jurisdictionem habet, nec subjectionem; iisdem tamen *indirectè* obligatur, videlicet ex quadam decentia, & æquitate naturali, quæ exigit, ut caput toti corpo-

corpore conformetur. Quæ tamen obligatio non videtur esse gravis, nisi alioquin sequeretur grave scandalum, aut magna perturbatio, aliudve grave incommodum Reipublicæ. Si autem lex fertur à pluribus v. g. à Magistratu, quem plures constituunt, quisque tenetur etiam directè, quia singuli seorsum non sunt conditores legis, sed se habent veluti membra totius communitatis. Sunt tamen quandoque leges, quæ solos subditos & cives respiciunt: atque has observare non decet Principem, ut si prohibeantur subditi, ne gladium portent, aut vestibus inauratis induantur.

¶ Peregrini etsi teneantur legibus communibus, ubicunque sint (nisi fortè in loco, ubi degunt, abrogata sint, aut per dispensationem remissa; tunc enim eodem cum incolis loci privilegio frui possunt) legibus tamen particularibus sui domicilii non obligantur, nam illæ supponuntur esse locales: Jurisdictio autem Legislatoris, se non extendit ultra illius territorium; & *extra territorium Jus dicenti impunè non paretur*. Itaque peregrinus non tenetur celebrare festa, nec servare jejunia specialia suæ patriæ. Secus si lex personalis foret, constringens personam ubi ubi degentem. Sic excommunicatus ab Episcopo manet tali vinculo innodatus, ubicunque versatus fuerit. Sed quid, si quis eo fine egrediatur territorio suo, ut in alieno v. g. carnes licitè comedere possit? *Resp.* Cum utatur jure suo, non peccat contra legem abstinendi à carnibus. Secus si Legislator universalis aliud exprimat, uti *Urbanus VIII.* speciali Decreto prohibuit exire ad locum, in quo *Tridentinum* promulgatum non est, ad contrahendum ibidem matrimonium clandestinum, nam tale matrimonium irritum declaravit. Neque etiam peregrini tenentur legibus locorum, per quæ transeunt, aut in quibus modico tempore morantur, eoquod subditi non sint. Secus si ad talem locum accesserint cum animo figendi ibi domicilium, aut quasi; aut si lex universalis sit, etiamsi hæc in patria fuisset abrogata, quia hoc privilegium erat duntaxat locale; aut si transgressio legis particularis cederet in scandalum, vel dampnum privatorum illius loci; vel si pro peregrinis specialiter lata sit, nam isti eo ipso

quis

quis sese subiecit, quo in tali loco degit; vel denique si lata fuerit lex in bonum illius loci ob necessitatem publicam, v. g. ne merces extrahantur. Qui contrahit, vel delinquit in loco, ibidem fortitur forum, & tenetur stare legibus, vel consuetudine contrahendi. His autem privilegiis gaudere non debent *vagi*; hi enim cum nulli sedem fixam habeant, adquirunt quasi domicilium, ubicumque degunt, ideoque legibus particularibus locorum obligantur.

1) Interpretatio legis est declaratio, quomodo intelligi debeat, & utrum casum in quaestione vocatum comprehendat. Alia est *authentica*, quæ fit ab ipso Legislatore, aut successore illius, vel ab alio potestatem delegatam habente; atque hæc vim legis obtinet. Alia *usualis*, quæ per usum & consuetudinem obtinet, juxta illud: *Consuetudo est optima legum interpretes*, eaque rursus vim legis habet. Alia *doctrinalis*, quam faciunt DD. & JCI. Ista vim legis non habet, quamvis eam, ubi satis fundata est, sequi liceat. Hæc est vel *extensiva*, quando legem extendit ad casum, vel personam lege non expressam; aut *declarativa*, dum verba obscura explicantur, aut ostenditur casum quemdam, vel personam lege comprehendi; vel *restrictiva*, cum propter peculiare circumstantias Legislatoris mentem benigne interpretamur, quod se hunc casum non voluerit lege sua comprehendere. Dicitur hæc *Epikeia*. Cetera interpretatio doctrinalis fieri debet juxta mentem Legislatoris. Si itaque verba legis clara sunt, vel aliunde constat de mente Legislatoris, huic interpretationi (si restrictiva non est) locus non est, siue lex odiosa sit, siue favorabilis. Sin verba legis dubia sunt, aut dubium est, utrum casus lege comprehendatur; lex odiosa ad illum extendi non debet.

2) Commune dictum est, *odia restringenda, & favores ampliandos esse*, eoquod de Principe beneficium potius, quam odium præsumi debeat: ut adeo in dubio etiam, utrum lex odiosa sit, an favorabilis, posterius præsumendum sit. Censetur autem lex odiosa, quæ gravat illum, cui fertur, licet aliis faveat. Sic leges poenales & de tributis habentur onerosæ, etsi in bonum publicum

blicum cedant. Ex opposito gratia & privilegia Principum dicuntur favorabilia iis, quibus conceduntur, tametsi aliis, qui privilegia tolerare debent, oneri accidant. Privilegium vero est exemptio à lege: aliud est locale, quod loco adnectitur; aliud personale, quod uni, vel pluribus personis conceditur; hoc cum persona extinguitur, cum locale sit perpetuum. De utroque participat, quod alicui Corpori, veluti Capitulo datur, nam tali privilegio & quodlibet Capituli membrum gaudet, & perpetuum manet, quia Capitulum non moritur.

1) Dispensatio est actus potestatis legislativæ, quo persona particularis ab obligatione legis eximitur, cæteris vinculo legis constrictis. Differt à privilegio, quia hoc est perpetuum, illa solum ad tempus concessa. Porro cum dispensatio sit exemptio à lege, habetur tamquam vulnus legis, ideoque strictæ interpretationis est; quamvis potestas dispensandi sit res favorabilis, utpote beneficium illius, à quo dimanat. Dispensare in lege sua quisvis legislator potest, uti & Superior, aut Successor illius, ac ii etiam, quibus dispensandi potestas delegata est. Hinc Papa in omnibus legibus ecclesiasticis, Episcopus in Constitutionibus diœcesanis, dispensare potest: non tamen Archi-Episcopus in legibus Synodi Provincialis, quia hujus autoritate latæ sunt, quâ illa Archi-episcopi superior non est. Dispensationes ut licitæ sint, debet adesse justa ratio dispensandi. Quod S. BERNARDUS L. 3. de *consid.* c. 4. præclare significavit his verbis: *Non sum tam rudis, ut ignorem positos vos dispensatores, sed in edificationem, non in destructionem. Denique quaeritur inter dispensatores, ut fidelis quis inveniatur. Ubi necessitas urget, excusabilis dispensatio est. Ubi utilitas provocat, dispensatio laudabilis est.* Nec solum absque legitima causa dispensans peccat, sed etiam & magis peccat, qui dispensationem absque justa ratione petit, & quidem graviter, quodsi in gravi materia dispensari postulet. Invalida prorsus habetur dispensatio obtenta vel *subreptitiè*, h. e. per reticentiam veritatis alioquin exprimenda; vel *obreptitiè*, h. e. per expressionem falsi, ut si quis morbum vel ægitudinem simulat. Cessat dispensatio etiam legitime obtenta, vel revocante illam, qui

462 DE LEGE HUMANA.

qui dedit, vel cessante causâ finali adæquatâ. Censetur autem causa finalis, si unica fuerit expressa, aut quam solam legitimè allegavit petens dispensari.

*) Lex cessat 10. cessante *sine legis intrinseco & adæquato* respectu totius communitatis: sicut enim lex ab initio non subsistit sine causa publicæ necessitatis, vel utilitatis; sic absque eadem causa non perseverat. Secus, si finis duntaxat extrinsecus cessat, qualis in lege jejunii v. g. est corporis afflictio. Idcirco lege jejunii adhuc tenentur, qui carnem spiritui subjectam habent, quia manet specialis honestas ex observantia hujus legis, re-lucens. 20. Per *abrogationem à Legislatore, aut ejus successore factam*, quia per quas causas quid nascitur, per easdem tollitur. Potest etiam Legislator inferior abrogare legem à se conditam, etsi à superiore confirmata fuerit: hujusmodi enim confirmatio, saltem *regulariter*, videtur esse beneficium, ut adeo potestatem inferiorem non minuat, nec restringat. 30. *Consuetudine contraria*. Est autem consuetudo Jus non scriptum diuturnis populi moribus introductum cum aliquo Legislatoris consensu. Alia est *præter legem*, per quam introducit novum Jus, & obligatio, *h. e.* ejusmodi, de qua lex nulla antea extabat. Et de hac fertur pronunciatum: *Consuetudo vim legis habet*. Alia est *contra legem*, per quam Jus & obligatio prius existens tollitur vel ex toto vel ex parte. Contra legem divinam, sive naturalem, sive divinam nulla consuetudo locum habet, quia Deus omnes & singulas legis suæ transgressiones prohibet, quin unquam in abrogationem illius consentiat. In humanis etiam quod contra bonos mores fit, aut contra leges fundamentales, & publicam felicitatem, potius corruptela censetur. Consuetudo generatim debet esse rationalis, & actus, quibus introducitur, debent esse *notorii & uniformes*, ut sciri possit, quid populus servari velit; debent fieri *cum animo inducendi consuetudinem obligatoriam*, adeoque voluntariè & scienter ponantur. Circa numerum actuum à Jure nihil determinatum est: igitur prudentium judicio standum est. Communiter exigitur decennium: quod tamen spatium in civilibus duntaxat sufficere videtur, eum in rebus ecclesiasticis proba-

DE LEGE HUMANA. 463

probabilius requiratur spatium 40 annorum; cui sententiæ favet, quod de præscriptione dicitur. Necessum autem est, ut nulla hoc tempore facta interruptio fuerit, quæ facta censetur, si vel superior transgressores legis puniverit, aut legem servaverit major pars communitatis.

Q U A E S T I O III.

Utrum Potestati politicæ competat Jus circa Sacra?

Constans semper atque indubitata Catholicorum omnium sententia, & doctrina fuit, Ecclesiam esse *Societatem inaequalem perfectam*, adeoque in Ecclesia dari Hierarchiam perfectam ab ipso Christo institutam, cum imperio ac potestate ferendi leges, controversias dirimendi, cogendi mediis spiritui Ecclesiæ proportionatis, & quidem Fideles omnes, quotquot per sacrum baptisma Ecclesiam ingressi sunt. Antiquissimo huic Orthodoxorum systemati de Statu Ecclesiæ novum opposuere prætensi Reformatores à tempore funestæ reformationis duce *Luthero*, volentes, *Republicam ecclesiasticam esse meram societatem æqualem*, omne imperium, & potestatem Pontificum, & Episcoporum penitus excludendo, eamque in Ecclesiam & omnia Sacra cum omnibus Juribus ecclesiasticis in suos Principes territoriales transferendo. Equidem speciosis hisce Reformatorebus jam olim præverant antiquissimi Sectarii, *Donatistæ & Novatiani*, postea *Albigenses, Waldenses*, & præcipuè *Wicleffistæ, & Hussitæ*, & quotquot contra auctoritatem Ecclesiæ potissimum Romanæ tela sua acuerunt, in id maximè intenti, ut Pontificatum Roma-

157.
Opi-
nio
HH.

Roma-

Romanum ex Orbe universo prosciberent; at non alii majore strepitu res suas agere conati sunt, quàm Protestantes, his tesseri seditiosè usi: *Cujus est Regio, illius est Religio. Non datur Status in Statu.* Nec quieverunt ante, quàm in P. W. Instrumento, Episcoporum Jurisdictione suspensâ, Principibus secularibus *Jus in Sacra, Jus reformandi* cederetur. Quamvis autem Protestantes hoc suo facto satis ostenderent, Ecclesiam non esse nisi Collegium vel societatem æqualem; de systemate tamen istiusmodi nullus tunc erat, qui cogitaret. Primus istud concinnavit *Samuel Puffendorfius* in suo opusculo *de habitu Religionis*, uti testatur *Matthæus Pfaffius* inquit: *Nemo ante Puffendorfiū fuit, qui Jus ecclesiasticum Protestantium certis regulis fundamentalibus superstrueret: hic primus fuit, qui Ecclesiam nonnisi Societatem & Collegium æquale in civitate erectum esse docuit, tradidit, & demonstravit.*

158.
Pote-
stas in
Sacra.

Potestas in Sacra definiri potest *facultas moralis ad Dei cultum, & animarum salutem ordinata.* Sacra autem hoc loco intelliguntur ea, quæ vel ad Sacramenta pertinent, vel ad regimen internum conscientiæ, vel ad disciplinam Ecclesiæ & Jurisdictionem externam. Inde triplex in Ecclesia potestas distinguitur: *Ordinis* videlicet, *Jurisdictionis interioris & exterioris.* Prima Sacramentorum confectionem respicit, veluti conferre Ordines, Eucharistiam conficere, & ministrare. Altera conscientias ligat, & solvit. Tertia res Fidei morumque controversas dirimit, cogit Synodos, Ecclesiæ ministros constituit, & delinquentes pœnis spiritualibus castigat.

Datur

Datur in Ecclesia Hierarchia perfecta divinitus instituta. Dantur enim Principes Ecclesiastici potestate legislativâ à Deo instructi, cui Fideles omnes in causis ad spirituale animarum regimen pertinentibus ex divino Jure subjecti sunt; ac proinde datur ordo Superiorum & inferiorum cum perfecta subordinatione. Dari Principes & Prælatos Ecclesiasticos ad id specialiter deputatos, ut animarum curam habeant, nec ipsi *Protestantes* negare audent, qui Presbyteris *Doctores* saltem & *Medici* partes esse proprias largiuntur; hos autem Prælatos ex divina ordinatione constitutos esse, palam fit ex sacris Literis, I. ad Cor. 12. *Et quosdam quidem posuit Deus in Ecclesia, primùm Apostolos secundò Prophetas, tertio Doctores . . . Numquid omnes Apostoli? numquid omnes Prophetæ? numquid omnes Doctores?* Præterea hos Prælatos potestate regendi Ecclesiam divinitus instructos fuisse, palam fit tum ex verbis Christi Matth. 16. *Tu es Petrus, & super hanc petram ædificabo Ecclesiam meam, & portæ inferi non prævalebunt adversus eam. Et tibi dabo claves regni cælorum. Et quodcumque ligaveris super terram, erit ligatum & in cælis; & quodcumque solveris super terram, erit solutum & in cælis.* Item c. 18. *Amen dico vobis, quæcumque alligaveritis super terram, erunt ligata & in cælo: & quæcumque solveritis super terram, erunt soluta & in cælo.* Et Joann. 21. *Pasce agnos meos . . . pasce oves meas.* Et c. 20. *Sicut misit me Pater, & ego mitto vos. Hæc cum dixisset, insufflavit, & dixit eis: Accipite Spiritum Sanctum, quorum remiseritis peccata, remittuntur eis: & quorum*

159.

Hierarchia Eccles. Jure divino constituta.

rum retinueritis, retenta sunt. Iterum Matth. 28. Euntes ergo docete omnes gentes, baptizantes eos in Nomine Patris, & Filii, & Spiritus Sancti: docentes eos servare omnia, quaecumque mandavi vobis. Ex quibus omnibus manifestè patet, Christum Apostolos ad ministerium spirituale destinasse, atque illis dedisse potestatem regendi animas, & Ecclesiam, & quidem cum superioritate & autoritate non solùm directivâ, sed etiam coactiva: hæc enim maximè necessaria erat ad regimen Ecclesiæ, ad quam ex omni tribu, lingua, populo & natione homines erant convertendi, ut quos spiritus amoris, & propriæ salutis studium intra mandatorum fines non continerent, pœnarum spiritualium timor coërceret. Ecclesiæ Prælati necessaria erat potestas legislativa, ut, quæ à Christo sibi tradita circa administrationem Sacramentorum, circa Fidelium mores (nec enim omnia scripta sunt, quæ præcepit Christus) aut quæ propriâ suâ autoritate circa disciplinam Ecclesiæ ordinarent, vim & efficaciam haberent. Atque hanc potestatem abunde expressit Christus per *claves*, quas Petro sese daturum promisit, item per verba, *solvere, ligare*, quæ amplissimè prolata jurisdictionem non internam modò, sed etiam externam significant. Id quod invictè demonstrat perpetua praxis omnium, quotquot Ecclesiam, sive universalem, sive particularem regendam umquam susceperunt; nec nisi rebelles & perfidi Christiani hanc Prælatorum potestatem in dubium vocare ausi sunt. Fideles quoque habere debitum & obligationem ex Jure divino obtemperandi legitimis suis Pastoribus, constat ex verbis Christi Luc. 10. *Qui vos audit, me audit;*

¶ *Qui vos spernit, me spernit qui autem me spernit, spernit eum, qui misit me.* Dependent igitur Fideles à Superioribus Ecclesiasticis perfectam dirigendi, imperandi & cogendi potestatem habentibus, quæ Hierarchiæ perfectæ certissima argumenta sunt, & quidem ex divino Jure dependent; proinde illa divinitus constituta est.

Jus Sacrorum non competit Potestati politicæ 160.
ex natura rei, seu vi status naturalis. Nam potestas Jurisdictionis sacrae non est Juris naturalis. 1°. quia hæc respicit finem supernaturalem, qui est directio animarum per media spiritualia ad salutem æternam, cum natura non respiciat nisi finem duntaxat naturalem. 2°. Potestas naturalis ortum habet à Deo tamquam naturæ Autore: ecclesiastica verò potestas descendit à Christo ut Autore gratiæ, & Capite Ecclesiæ, quam Sanguine suo adquisivit. 3°. Objecta potestatis ecclesiasticæ sunt spiritualia, veluti principia Fidei & morum, Sacramenta, gratiæ divinæ, & similia, quæ effectus produciunt extra naturæ spheram positos; igitur à potestate naturali politica attingi nequeunt. 4°. Si potestas in Sacra est Juris naturalis, igitur ethnicis quoque Imperantibus competeret facultas disponendi regiâ autoritate circa Fidem, Religionem. Sacramenta, ac cætera Ecclesiæ negotia, nam eadem est potestas secularis apud Principes Christianos, & ethnicos, siquidem & his, & illis æqualiter parendum esse docet S. Scriptura. Istud autem quàm absurdum sit, nemo non intelligit.

Potestas circa sacra non competit Potestati politicæ 161.
ex Jure divino veteri. Jus Sacrorum in L. V. Ne-
 complectebatur tam ea, quæ ad cultum divinum que

re V. externum pertinebant, veluti sacrificia, & cere-
 T. monias, quàm illa, quæ ad Jurisdictionem, alia-
 que Jura ecclesiastica spectabant: sub utroque au-
 tem aspectu idem Jus penes Sacerdotes erat, ac præ
 cæteris Summo Sacerdoti & Pontifici maximo com-
 petebat, Tribu Leviticâ ad hoc specialiter destina-
 ta, ut curam Sacrorum cum potestate haberet,
 cum exclusione Regum & Principum. Quocirca
 Saul Rex, qui holocaustum & pacifica obtulerat,
 à Samuele graviter reprehensus fuit I. Reg. c. 13.
*Stultè egisti, nec custodisti mandata Domini Dei
 tui, quæ præcepit tibi: quod si non fecisses, jam
 tunc præparasset Dominus regnum tuum super
 Israel in sempiternum: sed nequaquam regnum
 tuum ultra consurget.* Rex Oσίας cùm incensum
 super altare thymiamatis adolere vellet, statim in-
 gressus post eum Azarias Sacerdos: & cum eo
 Sacerdotes Domini octoginta, viri fortissimi, re-
 stiterunt Regi, atque dixerunt: Non est tui offi-
 cii Ozia, ut adoleas incensum Domino; sed Sa-
 cerdotum, hoc est, filiorum Aaron, qui consecra-
 ti sunt ad hujusmodi ministerium. Cumque Rex
 à proposito non desisteret, statim orta est lepra in
 fronte ejus coram Sacerdotibus in Domo Domini,
 fuitque leprosus usque ad diem mortis suæ. 2. Pa-
 9 al. 26. *Si difficile & ambiguum apud te judi-
 cium esse perspexeris inter sanguinem & sangui-
 nem, causam & causam, lepram & lepram, &
 judicium intra portas tuas videris verba variari:
 surge & ascende ad locum, quem elegerit Domi-
 nus Deus tuus: veniesque ad Sacerdotes Leviticæ
 generis, & ad Judicem, qui fuerit illo tempo-
 re . . . qui autem superbierit nolens obedire Sa-
 cerdo-*

cerdotis imperio, qui eo tempore ministrat Domino Deo tuo, & Decreto Judicis, morietur homo ille. Deut. 17. Cùm fuerit controversia, stabunt (Sacerdotes) in judiciis meis, & judicabunt: leges meas & praecepta mea in omnibus solemnitatibus meis custodient. Ezech. 44. De Regibus autem constituit Dominus Deut. 17. Postquam (Rex) sederit in solio regni sui, describet sibi Deuteronomium legis hujus in volumine, . . . ut discat timere Dominum Deum suum, & custodire verba, & ceremonias ejus, quæ in lege praecepta sunt. Et quidem jubetur accipere exemplar legis à Sacerdotibus, accipiens exemplar à Sacerdotibus Leviticæ tribus, tamquam à rerum sacrarum & ipsius legis custodibus & Judicibus. Ad hæc respiciens Josaphat Rex Juda cùm Levitas & Sacerdotes sedibus suis restituisset, sic agebat ad illos: Omnem causam, quæ venerit ad vos fratrum vestrorum . . . ubicumque quaestio est de lege, de mandato, de ceremoniis, de justificationibus, ostendite eis, ut non peccent in Dominum . . . Amarias autem Sacerdos & Pontifex vester, in his, quæ ad Deum pertinent, præsidebit: porro Zabadias filius Ismahel, qui est Dux in domo Juda, super ea opera erit, quæ ad Regis officium pertinent. 2. Paral. 19. Quis hinc non videt regimen sacrum à politico prorsus sejunctum?

Neque Potestas circa Sacra ex Jure divino 162.
 vo competit Potestati politica. Quis enim locus, Ne-
 immo quis apex in Scripturis Apostolicis, ex quo ^{que}
 Protestantes adsertum suum probare queant? ubi ^{ex Ju-}
 Principibus secularibus datum est, ut quæ vel ad ^{re N.}
 Fidem & Sacramenta, vel ad regimen Ecclesiæ ex- ^{1.}
 ternum

ternum pertinent, jure statuere & ordinare possint? cui Principum Christus umquam demandavit verbi divini prædicationem, administrationem Sacramentorum, Ecclesiæ suæ gubernationem? *Allegatur* (jam olim dicebat S. AMBROSIIUS ep. 14. ad Marcellin.) *Imperatori licere omnia, ipsius esse universa: respondeo, noli te gravare Imperator, ut putes, te in ea, quæ divina sunt, imperiale aliquid Jus habere; noli te extollere, sed, si vis divinitus imperare, esto Deo subditus, sicut scriptum est: Quæ Dei, Deo, quæ Cæsaris, Cæsari. Ad Imperatorum palatia pertinent, ad Sacerdotem Ecclesia; publicorum tibi mœnium Jus commissum est, non Sacrorum.* S. CHRYSOSTOMUS Hom. 4. *Quamquam, ait, admirandus videtur thronus Regius, tamen rerum solummodo terrenarum administrationem sortitus est, nec præter potestatem præterea habet quidquam autoritatis. Atque hanc ipsorum Imperatorum fuisse sententiam, plura evincunt testimonia. Deus vos constituit Sacerdotes* (inquiebat olim CONSTANTINUS M. ad Nicænos Patres;) (quemadmodum refert Rufinus L. 1. Hist.) *Et nobis à Deo dati Judices estis: conveniens non est, ut homo judicet Deos, sed ille solum, de quo scriptum est: Deus stetit in Synagoga Deorum, in medio autem Deos dijudicat.* THEODOSIUS in ep. ad Synod. Ephes. quam refert ADRIANUS Papa ad Michaellem Imperat. *Illicitum est, inquit, eum, qui non sit ex ordine sanctissimorum Episcoporum, ecclesiasticis immisceri tractatibus.* VALENTINIANUS (ut habet Sozomenus L. 6. Hist. c. 7.) cum Episcopi facultatem peterent cogendi Synodum pro rebus Fidei, ultro profiteba-

fiteba-

stebatur; sibi, qui unus è Laicorum numero esset, non licere, se ejusmodi rebus interponere. HONORIUS Augustus in causa S. Chrysostomi inter epist. Innocentii I. ita ad Arcadium: Cùm, siquid de causa Religionis inter Antistites ageretur, episcopale esse oportuerit iudicium; ad illos enim divinarum rerum interpretatio, ad nos Religionis spectat obsequium. BASILIUS uti habetur in Actis VIII. Synodi, sic pronunciat: De vobis (secularibus) quid amplius dicam, non habeo, quàm quod nullo modo vobis licet de ecclesiasticis causis sermonem habere: hæc enim investigare, & quaerere Patriarcharum, Pontificum, & Sacerdotum est, qui regiminis officium sortiti sunt; qui sanctificandi, ligandi, atque solvendi potestatem habent; qui ecclesiasticas atque cœlestes adepti sunt claves; non nostrum, qui pasci debemus. Hi autem Principes suorum cæteroquin Jurium tenacissimi an omnem ecclesiasticam potestatem, siquam competere sibi aestimassent, publicis hisce testimoniis à se abdicaturi fuissent?

Jus itaque Sacrorum Pontifici Romano, & 163. Episcopis Jure divino proprium est. Nempe Sed Christus, sublatâ Synagogâ, novum regnum, quod ipsi à Patre (Dan. 2. & 7. c. Ezech. c. 37. v. 22.) promissum fuerat, non modò perpetuò duraturum in cœlis, sed & in tempore jam inchoandum in terris, non temporale quidem, dicente Christo: *Regnum meum non est de hoc mundo. Joann. 18. sed spirituale*; novum hoc, inquam, regnum Christus fundavit, cujus membra essent, quotquot per Baptismum à se institutum ad novam spiritalem vitam regenerarentur. Hujus equidem regni Su-

premius ipse Caput, & summus Monarcha semper futurus erat; quia tamen ex hoc mundo erat discessurus, singulari vocatione quosdam vocavit, qui regnum à se fundatum non modò verbi divini prædicatione amplificarent, sed illud quoque regerent, & moderarentur. Quem in finem duplici eos præ eminentia condecoravit, *Ordinis* videlicet, & *Jurisdictionis*, ordinans illos Ministros & Dispensatores Mysteriorum Dei, simulque illis concedens amplissimam potestatem pascendi, ligandi & solvendi, nec solum pro interno, sed etiam pro externo foro. Atque istam tum *Ordinis*, tum *Jurisdictionis* utriusque potestatem Christus perpetuam esse voluit in Successoribus eorum, quos ipse præ cæteris elegerat, eoquod Ecclesia à se erecta usque ad seculi finem duratura esset. Uti sunt hac potestate divinitus sibi concessâ Apostoli, Verbum Dei per totum terrarum Orbem prædicantes, Judæos & Gentiles baptizantes, confirmantes in Fide, peccatorum vincula solventes, Eucharistiam dispensantes, alios per manuum impositionem Ministros ordinantes, quibus Ecclesiarum particularium curas commiserunt. Neque *directivam* solum, sed etiam *coërcitivam* potestatem exercuerunt, ut liquet ex factis PAULI Apostoli. *Quid vultis* (scribebat I. ad Cor. 4.) *in virga veniam ad vos, an in charitate & spiritu mansuetudinis?* per *virgam* juxta Scripturæ phrasin intelligens punitivam aut coërcitivam potestatem. Eandem exercuit adversus Corinthium incestuosum. I. ad Cor. 5. adversus Hymenæum, & Alexandrum. I. ad Tim. I. Unde 2. ad Cor. 13. v. 4. *Arma militiæ nostræ non carnalia sunt, sed potentia Deo ad destructionem*

tionem munitionum consilia destruentes. Et v. 6. In promptu habentes ulcisci omnem inobedientiam. Ac v. 8. Nam & si amplius aliquid gloriatus fuero de potestate nostra, quam dedit nobis Dominus in adificationem, & non in destructionem vestram: non erubescam. Et Titum Episcopum hortatur c. 2. Hoc loquere, & exhortare, & argue cum omni imperio. Iphis autem Fidelibus præcipit, ut Prælati Ecclesiæ obsecudent: Obedite Præpositis vestris, & subjacete eis: ipsi enim pervigilant, quasi rationem pro animabus vestris reddituri. Ad Hebr. c. 13. Quæ autem Apostolicâ ætate regiminis ecclesiastici forma fuit, eadem semper esse debuit, utpote à Christo Capite constituta: & eandem fuisse testatur praxis Ecclesiæ non interrupta. Quemadmodum enim post Christi in cælos ascensionem novella Ecclesia à PETRO cæterisque Apostolis gubernata, diffusa per Orbem, Sanctisque legibus instituta fuit; quin laici & seculares in ullam sollicitudinis & administrationis partem venirent; ita & per tria priora secula penes Ecclesiasticum Ordinem summa rerum sacrarum fuit, cùm nullus esset Christianus Princeps, qui Sacerdotium novum cum Imperio adunare posset. Sed & ubi Imperatores, Reges ac Principes in subsequentiis seculis ad Christi castra transierunt, ecclesiasticam tum Ordinis, tum Jurisdictionis Hierarchiam Jure divino novo firmatam constanter professi sunt, adeo ut JUSTINIANUS in Auth. Quomodo oporteat Episcopos, publicum hoc testimonium dederit: Maxima quidem in omnibus sunt dona Dei, à superna collata Clementia, Sacerdotium & Imperium: illud quidem divinis ministrans, hoc autem hu-

manis prasidens. Voluit nimirum Christus, ut Ecclesia esset unum corpus mysticum, atque uno Fidei & morum spiritu regeretur, nam *unus Dominus, una Fides, unum baptisma: unum corpus & unus spiritus;* ad *Eph. 4.* Fieri autem nequit, ut mystici hujus corporis unitas servetur, quod si potestas sacra penes Reges, ac Principes existat; nam secularis Regum ac Principum potestas uti multiplex est, ac juxta diversitatem Regionum diversa, ita regnante ac præcellente spiritu privato, multiplicem Ecclesiam, Fidem ac Religionem fingit, firmatque, uti certa docet experientia earum provinciarum, in quibus sic dicta Religionis libertas viget, ac triumphat. Rectè igitur OSIUS, ut refert S. ATHANASIUS in *ep. ad Solitarios,* *Constantium* Imperatorem allocutus est his verbis: *Desine quæso, & memineris te mortalem esse, reformida diem judicii, serva te in illum diem purum, nec te immisceas Ecclesiasticis, neque nobis in hoc genere præcipe, sed potius ea à nobis disce. Tibi Deus Imperium commisit; nobis quæ sunt Ecclesiæ, concredidit; & quemadmodum qui tuum imperium malignis oculis carpit, contradicit ordinationi divinæ; ita & tu cave, quæ sunt Ecclesiæ ad te trahens, magno crimini obnoxius fias. Date (scriptum est) quæ sunt Cæsaris, Cæsari; & quæ sunt Dei, Deo. Neque igitur, fas est nobis in terris Imperium tenere, neque tu thymiamatum & Sacrorum potestatem habes Imperator.* Adversus ea, quæ hæcenus exposita sunt, innumera coacervant Protestantes, magis præcipua paucis diluemus.

Respondetur ad objecta.

Obj. I. Hierarchia perfecta necessario dicit Statum

tum Reipublicæ: hic ex sua natura involvit imperium, vim cogendi, compellendi, remediis violentis urgendi, quæ omnia averfatur Religio tota quanta dependens tum à gratia Dei internè operante, tum à dictamine rectæ rationis: illa roganda, hæc convincenda. Numquid vis aut violentia vel à Deo extorquebit gratiam, vel intellectui etiam invito obtrudet veritatem? præterea cum imperio quomodo stare libertas conscientiæ potest, in quam adferti sumus à Christo? solius Dei opus est rebelles compescere hominum voluntates, cordis duritiem frangere, pellere tenebras, lumen intellectui humano necessarium adfundere. Imperium externum non facit nisi homines hypocritas, qui externè videbuntur esse oves, internè autem sunt lupi rapaces. Igitur à Religione, ab Ecclesia abesse vis omnis debet, omne imperium, omnis Status Reipublicæ. *Resp. Puffendorfus, Pfaffius*, alique Protestantes Religionem & Ecclesiam iniquè confundunt: certè in ipsorum etiam Systemate Collegium æquale non est ipsa Religio, hæc enim est virtus cultum Deo debitum respiciens, quæ tribus continetur, *rectis de Deo sententiis*, piis in Deum adfectibus, & actibus externis, qui his adfectibus & sententiis congruant, & consentiant. Unde noscitur duplex Religio, *interna & externa*. Prior illa tametsi vim humanam omnem, saltem directam, omne imperium, omniaque violenta media fugiat, sed dependeat tum à libero mentis adfensu, tum à voluntatis humanæ adfectibus, accedente utrimque supernæ gratiæ lumine & motu; non tamen ita libera est, ut cum autonómica de Deo sentiendi libertate componi queat. Cultus nimirum

mirum Dei internus sit conformis oportet, legibus divinis, quas five per rectam rationem, five per specialem revelationem externam hominibus manifestavit. Certè juxta ipsum *Puffendorfum* Religio in statu naturæ neque fuit libera ad Polytheismum, neque *Christiana* in statu gratiæ libera est ad *Judaismum*, aut *Mahumetismum*. Externa autem Religio cur Imperium humanum respuat? cur ii saltem, qui de veritate Religionis ex motivis credibilitatis antea convicti, Ecclesiæ nomen dederunt, per media violenta in suo contineri officio non possint, aut pœnis severioribus plecti? eo ferè modo, quo juxta *Puffendorfum* cogi per Principem possunt Christiani subditi in *Judaismum*, vel *Atheismum* deficientes, aut religionem summo imperio adversam profitentes. Numquid Deus in V. L. ritus externos ita præcepit, determinavitque, ut in transgressores pœnis gravissimis animadverteret: an ideo hypocritas faciebat divina Lex? cur eandem coërcitivam potestatem Ecclesiæ suæ dare non potuerit? sive ab Ecclesia omne imperium abesse: quo pacto homines scelerati in suis continebuntur officiis? quomodo salus, & Ecclesiæ tranquillitas stabit? actum sic erit de legum divinarum, & ecclesiasticarum observantia: vaga credendi vivendique libido impunè grassabitur; non tot quotidie nascentur hæreses, & schismata, quin plura, alia ex aliis, pullulent. Hujusmodi verò imperium Ecclesiæ vel libertati conscientiæ adversum non est; vel eidem inimica quoque sunt Jura divina, humanaque omnia. Quæ sequela quàm certa est, tam in Reges ac Principes injuria. Quis nescit, homines ex Jure divino, naturali & positi-

positivo teneri ad amplectendam Religionem revelatam credibiliorem, atque ita se suamque voluntatem subicere Statui, in hypothefi, quòd Deus Religionem Statui, vel Reipublicæ innectere voluerit? an ifta libertati confcientiæ repugnant? itaque rectè ftatuunt fanæ mentis omnes, Deum confcientias noftas ita liberas voluiffe, ut tamen effet neceffitas juftis legibus parendi. Obtemperandum eft Deo in rebus ad Religionem fpectantibus, five extra, five intra Statum Reipublicæ; vel in Statu ecclefiaftico prorfus diftincto coli à nobis, & adorari velit. Unde absurdum eft, *Puffendorfium*, ejusque interpretes & fequaces ad inutiles & vanas rationes confugere, cùm quæftio in eo maxime verfari debeat: Utrum Chriftus in N. L. Ecclefiam fuam voluerit effe Statum Reipublicæ?

Inft. I. Religio revelata nequit innecti Statui Civitatis: hujus enim finis eft fecuritas publica: media ad finem hunc obtinendum funt armorum præpotentia, numerofus miles, vis opum immenfa, &c. Finis autem coëuntium in Ecclefia, eft falus Ecclefia, & ultimato falus æterna, quam extra omnem focietatem agens homo certiffimè confequi poteft. Media ad falutem longè diverfa à prioribus fuggellit Chriftus in Evangelio. *Resp.* Fatentur ipfi *Proteftantes*, in L. V. tam arctum fuiffe nexum inter Synagogam & Rempublicam, ut una fine altera ftare non potuerit, & nemo civis Reipublicæ effe poffet, quin ipfius Religionis effet membrum. Igitur Religio revelata Statui Civitatis innecti valet. Neque obftat finis & mediorum diverfitas: quodfi enim ex fine & mediis Reipublica habet, ut fit politica, atque ut ab ecclefiaftica diffe-

differat; cur Ecclesia ex iisdem rationibus id non consequatur, ut & Status Reipublicæ sit, & alius sit Status à politico, & civili? an fortè Deus in rebus humanis minus possit, ac ipsi homines? Hi quodsi voluntate & facto suo ita in societatem coiverunt, ut se Imperantibus subjicerent; cur Deus præcipere non potuerit, ut, quotquot æternam consequi salutem vellent, certo hominum cœtui sese adgregarent, ejusque societatis Præpositis obtemperarent? immo præcepit, & ordinavit Christus Statum hujusmodi, ut invictè patet ex dictis. Hominis solitarii exemplum ineptè adducitur à Protestantibus: vel enim talis homo ita semper solitariè vixisse ponitur, ut nihil umquam de revelatione externa audiverit; vel aliquando audivit illam. Si prius: Salvari non potest, quamdiu in hoc statu perseverat, quia caret Fide in Deum Autorem gratiæ, quæ per solum rationis lumen haberi non potest: *sine Fide autem impossibile est placere Deo.* Si 2dum. Vel igitur per Baptismum cœtui Fidelium adgregatus fuit: & in eo perstat, etsi solitariè vivat, sicque salvari potest; vel non fuit adsociatus, ita tamen, ut habuerit, & habeat votum, saltem tacitum, & implicitum, quod in amore Dei super omnia continetur, sicque censetur esse de spiritu Ecclesiæ; vel neque votum hujusmodi habuit, nec habet; & omnino extra Ecclesiam constitutus est, nec salus illi est possibilis. Denique *Puffendorfius* Statum Civitatis magis ex subordinatione imperantium & subditorum, quàm ex fine, & mediis metiri debuisset: ista enim non Statum simpliciter, sed *talem* Statum ostendunt: alioquin pari Jure dicam, eum esse Statum, cujus finis est
salus

salus æterna, & cujus media huic obtinendo fini idonea sunt.

Inst. 2. Ex ipso *Ecclesiæ* nomine patet, eam nihil aliud esse, quàm *Conventum*, aut *Collegium* populi, nam *Ecclesia* ab *evocando* dicta nihil aliud est, quàm *evocatio*, sc. populi. *Resp.* Esto: fuerit hic primus istius vocabuli usus, ut convocacionem populi significaret; an nova advenire notio non potuit? Christus ipse cùm *Matth. 18.* diceret: *Dic Ecclesiæ*, hoc nomine Prælatos *Ecclesiæ* designabat, id quod alibi demonstratum hic supponitur. Nonne & *Puffendorfius*, inito semel formatoque *Ecclesiæ* Collegio opus esse ait directione saltem *collegiali*, immo & Summi Imperantis potestate ecclesiasticâ, etiam *coactivâ*, siquidem necessitas exigat?

Obj. II. In Lege naturæ potestas regia & sacerdotalis erant conjunctæ ex nativæ indole: cur non etiam conjunctæ sint in lege gratiæ? certè gratia non destruit naturam, neque lex Christi data est ad tollendam, sed perficiendam naturæ legem. *Resp.* Gemina illa potestas fuit conjuncta in Lege naturæ ex vi Juris naturalis præceptivi. N. Vi Juris humani, aut populi consuetudine, quam Deus ratam acceptamque habuit. C. Ante legem *Moyfis* vel *Jure Gentium*, vel moribus populorum introducta fuit conjunctio Regiæ & Sacerdotalis potestatis: nempe Gentes omnes, duce ratione, (& factis Majorum prælucentibus illis, qui Deum verum colebant) haud obscurè intelligebant, Deo sacrificandum esse: qui ritus ut foret celebrior, eodem fungendi munus iis deferendum putabant, qui aut *Familix*, aut aliâ dignitate præfulgebant. Hic autem.

tem mos uti in L. V. mutatus est, ita & in Nova mutari potuit, ac re ipsa mutatum esse luculentè demonstrant tum Scriptura Apostolica, tum Apostolorum & Ecclesiæ praxis perpetua. Frustra progreditur *Puffendorfius* à Statu ad Statum: etenim de Statu Ecclesiæ ubi sermo est: hæc sicuti Deum Autorem habet, ita unica divinæ institutionis ratio habenda est. In L. V. Sacrificiis & holocaustis suus erat valor: an ex vigore isto eorundem necessitatem in N. L. arguat *Puffendorfius*?

Obj. III. Summa potestas eo ipso, quòd summa sit, non compatitur in eodem Regno potestatem aliam, æquæ summam: quæ enim summa est, ex natura sua est exclusiva alterius independentis. Certè si duo darentur entia prima, & absolutè necessaria, non jam quodlibet Deus esset, sed monstra Deorum forent. *Resp.* Si sint in eodem ordine ac genere. C. Si in diverso N. Finge duo entia, quæ sint prima, & absolutè necessaria: utraque erunt infinitè perfecta, utrumque circa easdem ordinationes summam habebit auctoritatem: utrumque erit independens ab altero, & dependens. En monstrum. At diversitatem Reipublicæ ecclesiasticæ & politicæ agnoscit ipse *Puffendorfius*, ubi finem utriusque diversum, & media diversa, immo & diversam originem agnoscit. Neque ideo minuitur, aut restringitur regia potestas: minui enim, aut restringi jus dicitur, quod cùm magis extensum esset, ad limites angustiores revocatur. Ubi autem potestati politicæ in N. L. Jus Sacrorum unquam concessum fuit? Propè aberit, ut ipsum Imperium divinum ex Orbe eliminent Protestantes, & Pseudo Politici, ne politicæ potestatis terminos re-

stringe-

stringere videantur. Salus Reipublicæ suprema lex esto, at salvâ Dei ordinatione, sive naturalis hæc fuerit, sive positiva. Summa sit Principum potestas; verùm à Deo delegata est, ultra fines mandati nefas egredi. *Ad Sacerdotes voluit Deus, quæ Ecclesiæ disponenda sunt, pertinere, non ad seculi potestates, quas, si Fideles sunt, Ecclesiæ suæ Sacerdotibus voluit esse subjectas. Non sibi vindicet alienum Jus & ministerium, quod alteri deputatum est, ne contra eum tendat abrumpi, à quo omnia constituta sunt, & contra illius beneficia pugnare videatur, à quo propriam consecutus est potestatem.* C. Si Imperator, II. Dist. 96. Præterea si idem Regnum summa duo Capita non ferat; quomodo Christi Ecclesia, quæ est unum spirituale Regnum, mysticum Corpus unum, tot feret Capita, quot summi Imperantes extant?

Inst. Nonne apud Orthodoxos sunt plures Episcopi, veluti totidem Ecclesiarum Capita? *Resp.* Sunt plures, atque ita sunt, ut eorum quisque traditâ sibi divinitus potestate gaudeat regendi Ecclesias suas particulares: at non ideo plura extant Capita summa, cùm Episcoporum potestas & Jurisdictio utut ex divino Jure descendens, Supremi Pastoris, ac Christi in terris Vicarii, & D. Petri Successoris potestati ex divina pariter institutione subordinata sit. Secus de Summis Potestatibus politicis, quarum qualibet in suo territorio Jura sibi majestatica vindicat, nec patitur subordinari. Exemplo sit Protestantium Ecclesia in tot ferè sectas scissa, quot sunt territoria, in quibus toleratur.

Obj. IV. Religio Judaica divino Jure Statui politico sic innexa fuit, ut potestas ordinis, *h. e.* directiva fuerit quidem penes solam Tribum Leviticam, potestas tamen Jurisdictionis manserit penes Reges; atque ideo non fuit Status in Statu, sed Tribus sacerdotalis obnoxia erat imperio Regum, id quod plura facta in ipsis sacris Literis consignata testatum faciunt. Sic DAVID Rex 1. Paral. 13. dicebat ad populum: *Si placet vobis . . . mittam ad fratres nostros reliquos in universas regiones Israël, & ad Sacerdotes, & Levitas . . . ut congregentur ad nos, & reducamus arcam Dei nostri.* Sic JOSIAS, postquam Helcias Pontifex reperit librum in Domo Domini, misit, & congregati sunt ad eum omnes senes Judæ, & Jerusalem; ascenditque Rex in templum Domini, & omnes viri Judæ & Jerusalem cum eo, Sacerdotes & Prophetæ . . . legitque cunctis audientibus verba libri fœderis, qui inventus est in Domo Domini, stetitque Rex super gradum, & fœdus percussit coram Domino. 4. Reg. 23. Sic JOSAPHAT constituit Sacerdotes ad Populum in Lege Domini erudiendum, 2. Paral. 17. SALOMON ejecit Abiathar, ut non esset Sacerdos. 3. Reg. 2. ædificavit templum, illudque victimis & sacrificiis dedicavit. 2. Paral. 5. Quin utramque potestatem, ministerii, & Jurisdictionis in Moyse, Heli, Samuele, Nehemia conjunctam fuisse, nemo ignorat. Cur hæc omnia in L. N. locum non habeant? *Resp.* Quid sibi vult inepta hæc consecutio, quod si ex Sacris Paginis certum sit, Christum voluisse, ut potestas circa Sacra in N. L. solis Pontificibus & Episcopis propria esset? ad hanc Christi institutionem

tionem si respexisset *Puffendorfius* cum suis sequacibus, & brevior fuisset in suo Opusculo, & errorem suum facilius deprehendisset. Sed tamen *respondeo* ad *Imum*. Ubi *DAVID* & populum, & Sacerdotes ac Levitas congregavit ad reducendam arcam Domini, illustre pietatis ac zeli exemplum cum dignitate regia conjunxit, quin potestatem circa Sacra usurpaverit: neque enim ipse Arcam vel tangere ausus est, sed juxta præceptum Domini *Num. 4. v. 31.* portationem Levitis, Sacerdotibus contactum reliquit. Ad *2dum* & *3tium*. Similiter *JOSIAS* & *JOSAPHAT* regiâ pietate, & divinæ gloriæ, ac Religionis avitæ studio accensi pro suo Advocatorum, & Defensorum munere id præcæteris agendum putarunt, ut Sacerdotum curâ & vigilantia antiquum (neque enim fœdus novum ipse percussit) pactum cum Deo initum ad apicem fervaretur. Hæ nimirum Advocatiæ ecclesiasticæ partes sunt, ut vel à Sacerdotio, ab Ecclesia, à Religione divinitus instituta vis omnis, & injuria arceatur, vel Sancta Episcoporum consilia ac decreta externo robore firmentur; vel etiam languidi quandoque Prælati hortatu, & salutari suggestione excitentur. *In hoc enim* (inquit *S. AUGUSTINUS L. 3. contra Crescon.*) *Reges, sicut eis divinitus præcipitur, Deo serviunt, in quantum Reges sunt, si in suo regno bona jubeant, mala prohibeant; non solum quæ pertinent ad humanam societatem, verum etiam ad divinam Religionem.* Ad *4tum*. *SALOMON* dicitur templum dedicasse, & sacrificasse, quatenus suppeditavit sumptus, dedicationemque & sacrificia Sacerdotum ministerio facta, præsentia suâ cohonestavit, qui actus

Religionis solemnes nostris etiam Principibus communes, & aliquando familiares sunt. Certè de populo æque, ac de Rege pronunciat Sacer textus 3. Reg. 8. v. 63. *Et dedicaverunt templum Domini Rex, & filii Israël: quis autem populo tribuat Sacrorum Jus? præterea ejecit Salomon Abiathar, ut non esset Sacerdos Domini, ut impleretur Sermo Domini, quem locutus est super domum Heli in Silo.* Qui haud dubiè fuit sermo, quo Deus dixit 1. Reg. 2. v. 35. *Et suscitabo mihi Sacerdotem fidelem, qui juxta cor meum & animam meam faciat, sc. Sadoc.* Ac proinde SALOMON divino instinctu, & potestate extraordinariâ Abiatharem ejecit, qui cùm Adoniæ partes secutus fuisset, per peccata sua Oraculum divinum de Domo Heli fortassis complevit. Ad 5tum. Conjunctio illa potestatis sacræ cum politica non Jure ordinario sed extraordinario Dei consilio facta est, ideoque in exemplum trahi non potest.

Obj. V. Omnem Christi vitam, omniaque illius gesta, & facta si perlustremus, nihil occurrit, quod vel Imperantem exprimat, aut minimum præbeat indicium, ex quo liceat colligere, quòd Ecclesiam suam esse Statum Reipublicæ voluerit. Numquam alias nisi Doctoris, & Medici partes egit. *Resp.* An Christus clariora certioraque sui de fundando Ecclesiæ Statu consilii argumenta dare debuit, quàm ubi ipse leges condidit, v. g. *Nisi quis renatus fuerit ex aqua & Spiritu Sancto, non potest introire in regnum Dei. Nisi manducaveritis carnem Filii hominis, & biberitis ejus Sanguinem, non habebitis vitam in vobis, &c.* Nonne Christus Magistratus Ecclesiastico

licos constituit, dans Apostolis suis potestatem ligandi & solvendi? nonne Fidelibus præcepit, ut Ecclesiæ Prælati morem gererent, immo his eandem, ac Ipsi obedientiam præstarent? potestas clavium PETRO data an nudam directionem fortassis designat? & ipse Dei Filius *Apoc. 3.* dicitur habere claves *Davidis*: eadem *Isa. 22.* dicuntur imponendæ super humerum *Eliacim*: ubi veram potestatem dominativam significari nemo unus est, qui ambigat. Nempe! Christus triplici munere functus est, cum in terris viveret, Doctoris videlicet, Legislatoris & Redemptoris: Apostolos suos voluit esse Doctores, cum eos jussit ire in mundum universum, & prædicare omni creaturæ; eosdem & Legislatores esse voluit, ubi illis Ecclesiam suam regendam tradidit, potestatemque fecit ligandi & solvendi. Pro hac *imperii potestate* Apostoli fundarunt Ecclesias, iisque vel præfuerunt ipsi, vel alios cum imperio præfecerunt, imperantes Fidelibus, ut præpositis suis subjacerent; tulerunt leges, controversias diremerunt, eaque ordinaverunt omnia, quæ ipsis ad ædificationem Ecclesiæ, & animarum salutem necessaria, vel utilia videbantur. Num unus aliquis ex Protestantibus sit, qui neget, actum imperii & Jurisdictionis esse, banno imperiali ferire quemquam? & cur actus imperii & jurisdictionis non sit, cum Apostolus ex Fidelibus quosdam, non rogato populi consensu, publicâ & solemni excommunicationis sententiâ afflixit, atque à reliquorum Fidelium cœtui veluti putrida & mortua membra separavit?

QUAESTIO IV.

An Canones Apostolorum in Corpore Juris contenti sint genuini, & authentici?

¶ 64. In Corpore Juris Canonici leguntur Canones Apostolorum 84. De his non una est Eruditorum sententia. Alii omnes 84. pro veris ac genuinis habent. BELLARMINUS in L. de Script. eccles. in *Clemente*, 50. duntaxat priores esse legitimos censet. BINIUS non modò 50. priorum auctoritatem certam habet, sed posteriores etiam, exceptis solum duobus, sc. 65to, & 84to, inter authenticos numerandos esse contendit. *Dallaus* Calvinianus omnes velut merces suppositas rejicit. Ecclesia Græca omnes 84. Canones, prout hodie in Corpore Juris extant, recipit. Quocirca JUSTINIANUS Imperator in Constitutione ad *Epiphanium* Patriarcham CP. eos prolixè commendat, & in Nomo-Canonem ab ipso confirmatum omnes relati sunt. Inde etiam *Trullana* Synodus *Can. 2.* omnes 84. tamquam ab Apostolis traditos laudat, ac recipit. Ecclesia Romana autem nonnisi 50. recipit. Nam DIONYSIUS *Exiguus*, qui VI in eunte seculo latinam græcorum Canonum interpretationem aggressus est, & Romanis communicavit, 50. duntaxat priores Canones Apostolis inscriptos collectioni suæ inseruit, in præfatione *Bonifacium* Papam, ad quem opus suum misit, his verbis admonens: *In principio itaque Canones, qui dicuntur Apostolorum, de græco transtulimus: quibus quia plurimi consensum non præbuere faciem, hoc ipsum vestram nolimus ignorare Sanctitatem, quamvis postea constituta Pontificum ex*
ipsis

ipsis Canonibus adsumpta esse videantur. Unde etiam Synodus Lateranensis sub Stephano VI. anno 769. act. 7. prout refert Anastasius Bibliothecarius, statuit: Non amplius suscipiantur Apostolorum Canonum prolata per Clementem, nisi 50. capita, quæ suscipit Sancta Dei Catholica Romana Ecclesia.

Canones, qui dicuntur Apostolorum, non sunt ab ipsis Apostolis, neque à S. Clemente conscripti. Quod si enim Canones illi verè Apostolorum essent, eorum certè meminissent Ecclesiastici primorum seculorum Scriptores, in iis maximè controversiis, in quibus res ipsa poscebat illorum canonum fieri mentionem: procul dubio CYPRIANUS & FIRMILIANUS Papæ STEPHANO objecissent Canonem 45tum: Episcoporum, vel Presbyterum, qui Hæreticorum baptismum, vel sacrificium admisserit, deponi jubemus. Et 46tum: Episcopus, aut Presbyter, si eum, qui verum baptismum habeat, iterum baptizaverit, aut pollutum ab impiis non baptizaverit, deponitor, ut qui crucem & mortem Domini derideat, neque discernat veros Sacerdotes à Sacerdotibus impostoribus. VICTOR Papa, Synodique tum Orientis, tum Occidentis Canonem 5tum, quo constitutum est, ne pascha cum Judæis celebretur, protulissent adversus Asiaticos, qui hunc suum usum esse Apostolicum contendebant. 2º. Doctrina Canone 46to cit. tradita prorsus aliena est à doctrina Apostolica, quia quovis Hæreticorum baptismum invalidum esse affirmat, ut liquet ex ratione addita, sc. Hæretici baptismum ideo nullum esse, eo quod hæretici nulla sit communio cum Christo (Quæ etenim conventio Christi cum Belial: aut quæ particula Fi-

deli cum Infideli? can. 45.) quæ ratio respectu cuiusvis Hæretici tenet. 3°. Hi Canones quodsi verè Apostolici essent, eorum certè meminissent EUSEBIUS *Cæs.* & S. HIERONYMUS, quorum uterque Apostolorum Opera summâ cæteroquin diligentia recenset.

166. *Canones Apostolici 85, vel ut alii 84, ab Ecclesiis Non Orientalibus ineunte Seculo VI, probati sunt: ex illis statim ab 50. duntaxat, pariter initio Seculi VI, in Ecclesia Latina Codicem relati sunt, quin tamen inter ecclesiasticas regulas ab omnibus statim Ecclesiis fuerint admissi, quamvis subinde per universam Occidentalem Ecclesiam obtinuerint autoritatem.* Pars ima ex eo patet, quòd totidem in Nomocanonem ab ipso Justiniano Imp. confirmatum relati fuerint; tum ex Synodo Trullana, quæ exeunte Seculo VII. celebrata est, can. 2. ita decernente: *Hoc quoque huic Sanctæ Synodo pulcherrimè & honestissime placuit, ut deinceps ad aximarum medelam, & perturbationum curationem, firmè stabilesque maneant, qui ab iis, qui nos præcesserunt, sanctis & gloriosis Apostolis traditi sunt, 85. Canones.* Sic etiam Synodus VII. Oecumenica Can. 1. *Divinos, inquit, Canones amplectamur, & integram illorum præceptionem, ac immobilem teneamus, tam scilicet illorum, qui ab almis, & laudibilissimis Apostolis, Sancti Spiritus tubis, editi sunt, quàm eorum, qui à sex sanctis, & universalibus Synodis promulgati sunt.* S. DAMASCENUS libris adeo Canonicis *Canones sanctorum Apostolorum per Clementem accenset L. 4. de Fide Orth. c. 18.* Photius in proœmio sui Nomocanonis testatur, se eos etiam *Canones*

nes comparavisse, qui *sanctorum Apostolorum esse dicuntur*, licet aliqui, *quasdam ob causas, dubia eos autoritatis esse existimaverint.* Pars 2da exinde conficitur, quia *DIONYSIUS Exiguus* primus fuit, qui *Canones Apostolorum, & nonnisi 50,* ex græco in latinum translatos cum Romanis communicavit. Eisdem verò non statim ubique in Occidente receptos fuisse, patet 1°. quia *FERRANDUS Carthagin.* circa initium Sec. VI. *Apostolicis Canonibus nullum dedit locum in Breviario Canonum: nec MARTINUS Bracarenfis* in collectione *Canonum Orientalium,* quam creditur ad *Nitigefum* misisse anno 572. 2°. *S. ISIDORUS Hispalensis* in Sec. VII. apud *Du Mesnil,* *Canones Apostolorum inter apocrypha rejecit,* immo ab *Hæreticis suppositos contendit.* 3°. *HINC MARUS Rhem.* in Sec. IX. L. 55. Capitum, c. 45. *Hincmarum Laudunensem* suum Nepotem de *Canonum ecclesiasticorum Codice* admonens, primò ait extare certos quosdam *Canones, quos & Apostolica Sedes, & omnes Episcopi per universum Orbem, à primæ Sedis Pontifice usque ad illum, qui modò novissimè, etiam post te, est ordinatus Episcopus; immo & omnis Catholica Ecclesia, Canones appellant; quique à Nicæno Concilio, quod primùm in nostris Codicibus (quos ab Apostolica Sede Majores nostri acceperunt) sequendos per ordinem, usque ad Africanum Concilium, pro Canonibus recipiendis, venerandis, & observandis retinent, & Innocentius, Zosimus . . . Gelasius, Gregorius, & cæteri quique observandos Canones nominant.* Unde liquet, eâ atate in *Codice Canonum ecclesiasticorum, quo Gallicana ute-*

batur Ecclesia, primo loco positos fuisse Nicænos Canones, adeoque versionem Dionysianam in eodem Codice non extitisse. Eisdem tamen HINC MARO cognitos fuisse liquet ex c. 24. ejusdem Opusculi, ubi ait: *Canones, qui vocantur Apostolorum, à devotis quibusque collecti, in quibus quædam receptibilia, quædam verò non sunt servanda, non ab Apostolis scripti esse creduntur.* Cæperunt tamen paullatim Canones 50, ab Apostolicâ Sede probari, adeo ut per totum Occidentem fuerint legalem autoritatem consecuti, dum eos Ecclesia Romana in Judiciis usurpavit, ut constat ex epistola LEONIS IV ad Britannia Episcopos scribentis: *Canones, quibus in omnibus Judiciis ecclesiasticis utimur, sunt Canones, qui dicuntur Apostolorum.*

Respondetur ad objecta.

Obj. I. Canonum Apostolicorum in suis jam epistolis disertè meminerunt *Anacletus, Alexander, Eleutherius* (in Sec. II.) *Fabianus* (in Sec. III.) *Marcellus, Eusebius, Julius* (in Sec. IV) Pontifices, ut palam faciunt eorum testimonia à *Turriano* laudata. Resp. Epistolæ illæ non sunt nisi pseudoepigraphæ, & supposititiæ, proinde testimonia inde petita minimè ostendunt, Apostolorum Canones à memoratis Pontificibus agnitos fuisse. Similiter testimonium *Tertulliani* in L. adversus *Praxeam* dicentis: *Canones Apostolorum esse nobis per manus traditos, falsum est, nec in cit. libro reperitur.*

Inst. 1. Origenes L. contra Cels. testatur Fideles lapsos, peractâ legitimâ pœnitentiâ in Ecclesiæ communionem admissos fuisse, non tamen ad sacrum ministerium promotos; quod ipsum statuitur Can. 51. & 80. Et L. 8. contra eundem inquit, Christianos à muneribus Reipublicæ gerendis abstinere, non quod communis vitæ ministeria fugiant; sed quod seruent se diviniore, ac magis necessario ministerio Ecclesiæ Dei, ad salutem hominum. Quod iterum edicitur Canonibus Apostolorum 6. & 61. Igitur Canones illi jam tunc Origeni fuerunt noti. Resp. Equidem ex his verbis Origenis rectè colligitur, mores illos jam tunc viguisse in Ecclesia, quin tamen Canonum Apostolicorum autoritate niterentur. Certè Origenes si Canones Apostolicos habuisset cognitos, se ipsum non abscidisset, quia id canone 21. prohibebatur, nec umquam ad Presbyteri dignitatem contra ejusdem canonis prohibitionem euectus fuisset à Theodisto Cæsareæ, & Alexandro Hierosolymorum Episcopis. Illi igitur Ecclesiarum mores vel ex ipsa Apostolorum doctrina, vel ex placitis & factis Episcoporum descendebant.

Inst. 2. S. ALEXANDER Alexandr. disertè meminit Canonum Apostolicorum in ep. ad Alexandrum CP. quam refert THEODORETUS L. 1. Hist. c. 4. ubi eos Episcopos reprehendit, qui Clericos à se excommunicatos suscipiebant, aitque id contrarium esse Canoni Apostolico. Unde fit, inquit, ut nonnulli, qui eorum literis (Arianorum) subscribunt, in Ecclesiam recipiantur: quod factum maximam infamiæ notam Collegis nostris, qui illud ausi sunt, inussit; qui non modo id, quod
Canon

Canon Apostolicus non permisit, faciunt, sed conatum eorum planè diabolicum contra Christum vehementiorem faciunt. Quibus verbis Canonem 3. vel 14. haud obscurè designant. *Resp. S. ALEXANDER* nomine canonis Apostolici non nisi legem à viris Apostolicis, *h. e.* ab Episcopis & Ecclesiæ Prælati constitutam significat, aut etiam unum aliquem ex Canonibus, qui dicebantur Apostolorum, quin Apostolos eorum Canonum autores adfirmaret.

a) Equidem, ut dictum est *num. 166.*, Canones 85. in Ecclesia Orientali, & 50. in Occidentali Ecclesia, in eunte Seculo VI, recepti sunt; vero simile tamen est, eorum non paucos sub finem Seculi III, vel initium IV. Seculi jam cognitos fuisse, ut arguitur ex *cit. ep. S. Alexandri*, qui disertam *Canonis Apostolici* mentionem facit. Sic etiam Synodus *Nicana I.* prohibet Clericis transmigrationem ab una Parochia ad alteram absque Episcopi facultate, additque, hanc transmigrationem esse *contra Canonem*; igitur anterior erat Canon eam prohibens; hic autem est Canon 14^{tus} Apostolorum. Sic etiam *CONSTANTINUS M.* in *ep. 2.* ad *Eusebium* Casareensem, & Antiochenos Episcopos, laudat hunc *Eusebium*, quòd ab Episcopatu Casareensi ad Antiochenum, totius Asiæ Metropolitanum, ad quem fuerat electus, transire noluerit, & sic Domini mandatum, & *Apostolicum Ecclesiæque Canonem* servarit, ut refert ipse *Eusebius* in *vita Constantini L. 3. c. 59.* Et initio epistolæ ad *Eusebium* datæ scribit Imperator, *Canonem* esse conformem traditioni Apostolicæ. Ille autem Canon ab Imperatore laudatus est 13^{tius} Apostolorum, in quo prohibetur transitus ab uno ad alterum Episcopatum. Quod vero ait *NATALIS*, *S. Alexandrum* nomine *Canonis Apostolici* intellexisse sententiam Apostoli, ad *Gal. 1.* dicentis: *Siquis vobis evangelizerit præter id, quod accepistis, anathema sit*; sufficiente ratione destituitur, quia hujus Paulinæ sententiæ energia longe major est, quàm ut his *S. Alexandri* verbis expressa

cense-

zentari possit: quod Canon Apostolicus non permittit. Nec plus roboris habet, quod idem Autor respondet ad Synodum Nicanam & Constantini epistolam, videlicet Synodum intellexisse regulam publici Ecclesie moris, ususque, non vero Canonem aliquem, & similiter Canonem ab Imperatore laudatum, esse ipsum publicum legitimumque morem Ecclesie illorum temporum. Quis enim credat, vocem Canon à Synodis usurpatam ad morem duntaxat significandum, qui tunc in Ecclesia vigeret, quique esset regula rerum faciendarum, seu iudiciorum instituendorum, cum hoc vocabulo legem scriptam designari omnes semper crediderint. Præterea Canones Apostolorum inscripti Disciplinam, quæ II. aut III. aut IV. Seculo in quibusdam Ecclesiis servabatur, continent. Ita se habet v. g. Canon præcipiens pascha cum Judæis non esse celebrandum, quod Victore Pontifice plures Synodi definierant. Canones etiam baptismi Hæreticorum respuentes, Concilii Iconiensis definitiones innuunt, cui placuit S. Cypriani sententiæ contra Stephanum Papam adherere. Ut adeo à vero non abhorreat, Canones Apostolicos non modica ex parte collectionem esse plurium Canonum ante Nicanam I. Synodum in variis particularibus Synodis editorum. Quæ collectio cum successu temporum novis Canonibus aucta fuit, factum est aliquos ejusdem Canonum non facile inter se conciliari, atque ejusdem materiae canones nullo servato ordine in eadem conscriptos. Et quoniam in dicta collectione quidam etiam Canones inserti erant, à quibus Catholica abhorrebat Ecclesia, nec Oecumenici partus erant Concilii; mirum non est, quodsi primi Canonum collectores illius collectionis non meminerint, neque primi Ecclesie Patres ipsorum autoritate adversus Ecclesie hostes pugnaverint. Quamvis itaque Canones isti Apostolos Autores non habeant, antiquissimi tamen merito æstimantur.

Obj. II. GELASIUS Papa in Decreto Synodi Romanæ anno 494. disertè ait: *Liber Canonum Apostolorum est apocryphus.* Et GRATIANUS *Dist. 16. Can. 1.* scribit, Canones, qui dicuntur Apostolo

Apostolo

Apostolorum, sub nomine Apostolorum ab Hæreticis esse suppositos, & ab autoritate canonica alienos. *Resp. Ad Ium.* GELASIUS hunc librum dixit apocryphum, tum quia perperam Apostolis inscriptus erat; tum quòd varios contineret Canones à doctrina Apostolica alienos, maximè quia ille liber, de quo GELASIUS, videtur comprehendisse Canones omnes, quos subinde Græci generatim receperunt. Ad 2dum GRATIANUS intelligi (quod ipsum de *Judicio S. Isidori Hispalensis* supra laudato dici potest, nisi fortè P. *Du Mesnil* hujus Sancti nomen *Isidoro Mercatori* per errorem innocuum substituerit) potest de illis Canonibus, in quibus aliquid contra Ecclesiæ Romanæ doctrinam statutum invenitur. Sed & Canon *I. cit.* parum autoritatis habet, utpote desumptus ex *Isidoro Mercatore* sublestæ admodum fidei, ut patet in *Decretalibus Romanorum Pontificum* ab eodem *Isidoro* aut malè compilatis, aut omnino confictis.

Inst. Canone 5. prohibetur, ne Episcopus, aut Presbyter uxorem suam abjiciat: *Can. 45. & 46.* generatim baptismus ab Hæreticis collatus tamquam invalidus rejicitur. Alio Canone jubetur Clericus deponi, & Laicus excommunicari, qui die Dominica, vel Sabbatho jejunit, eùm certò constat, Romæ Sabbatho jejunitum fuisse in IV. jam Seculo. Alius Canon inter libros S. Scripturæ numerat tres libros *Machabæorum*, item duas epistolas *Clementis* cum octo libris Constitutionum. Contrà verò ex numero Librorum Canonicorum omittit Libros *Ecclesiastici*, *Tobiæ*, *Judith*, *Esdra*, *Apocalypsis*. Quo igitur pacto Synodus *Lateranensis* sub *Stephano IV.* priores 50. Canones
recipe-

recipere potuit? *Resp.* Ad *1mum*. Sensus Canonis
 isti esse potest, ne Episcopus, vel Presbyter uxorem,
 quam ante Ordinationem duxerat, prorsus
 abjiciat omnem illius curam abjiciendo; sed fas esse,
 ut eidem de necessaria sustentatione provideat.
 Atque sic Canon ille Romanæ Ecclesiæ Canonibus
 non adversatur. Si verò sensus esset, Episcopo
 aut Presbytero licere uti matrimonio cum uxore
 ante Sacros Ordines jam ducta; hoc sensu ab Ec-
 clesia Latina Canon receptus numquam fuit, sed à
 Græcis insertus. Similiter Ecclesia Latina num-
 quam recepit Canones 45. & 46. Ad *2dum*.
 Quod dicitur de jejuniis Sabbathino non servando,
 habetur in Canone 65. à Latinis pariter non sus-
 cepto. Unde cùm *Nicetas* ex Canone 65 contra
 Latinos Sabbatho jejunantes pugnaret, *Humbertus*
 Cardinalis ei objecit, quòd ex apocryphis & repro-
 batis Canonibus id asserat. Ad *3tium*. Habentur
 ista in Canone 84, vel 85, qui corruptus est quoad
 eam partem, qua Libros non Canonicos inter Ca-
 nonicos recenset; & quidem ita egisse creditur octo
 Libr. Constitutionum Autor, qui sub *Clementis* no-
 mine vulgabatur, ut proprio libro irrefragabilem
 conciliaret autoritatem. Ad libros verò omisso
 quod attinet, sunt, qui ex hoc ipso silentio Cano-
 nis istius antiquitatem arguant: nam omisit autor
 V. T. Libros, qui in Hebræorum Canone non le-
 gebantur, & de quibus eo tempore necdum satis
 constabat, utrum Librorum Canonicorum Albo de-
 berent adnumerari. Unde etiam *Deuterocanonicè*
 dicti sunt. Ceterà Canones Apostolorum non vi-
 dentur eo semper ordine collocati fuisse, quo nunc
 in Corpore Juris clauduntur: ex qua ordinis im-
 mutatio.

mutatione factum est, ut nonnulli ex posterioribus inter 50. priores, quos Synodus *Lateranensis* probavit, ponerentur.

QUAESTIO V.

Utrum Constitutiones Apostolorum nomine inscripta, sint ab Apostolis traditæ, & à S. Clemente conscriptæ?

167. **C**onstitutiones Apostolorum nomine inscriptas, & octo libris comprehensas repertasque in Insula *Creta*, primus, quod scitur, in Occidente, anno 1551. in lucem dedit *Petrus Crabbe Ordin. Min.* in sua Conciliorum editione 2da, in epitomen tamen contractas inventore & interprete *Carolo Capello* Veneto. Postea anno 1567. *Laurentius Surius* easdem integras Conciliorum collectioni inseruit, è Græco in latinum versas à *Carolo Bovio*, Ostunensi tunc Episcopo. Anno 1585. *Dominicus Nicolinus* in Veneta editione eas collocavit, ex luculentiore versione, & cum notis *Francisci Turriani S. J.*

168. **O**cto Libri Constitutionum Apostolicarum, ut vocant, neque ab Apostolis traditi, neque à S. Clemente conscripti sunt. Nam 1°. nullus ex Ss. PP. aut Scriptoribus Ecclesiasticis per priora tria Ecclesiæ secula earum meminit, etiam cum occasio ferret, & argumentum exigeret, quod pertractabant. Sic *Victor* Papa in causa paschatis *Afraticis* numquam objecit Constitutionem Apostolorum L. 5. c. 16. ubi prohibetur celebrari pascha cum Judæis: immo *S. Irenæus* in ep. ad *Victo-*

4em

rem, cujus fragmentum refert *Eusebius Hist. eccl.* L. 5. c. 27. testatur, consuetudinem paschatis Luna 14. una cum Judæis celebrandi, jam temporibus *Aniceti, Pii, Hygini, Telesphori, Xysti, & Soteris* apud Asiæ Ecclesias viguisse, & in eo ritu à Romana Ecclesia fuisse toleratas; igitur Constitutiones latuerunt Viros sanctissimos, *Polycarpum, Papirium, Melitonem, Polycratem*, aliosque Orientales Episcopos, qui certè tam pertinaciter morem suum Lunâ 14. pascha cum Judæis celebrandi non defendissent, quodsi eis aut cognita fuisset dicta Apostolorum Constitutio, aut pro Apostolica ab illis habita fuisset. 2°. S. CLEMENS *Alexandrinus*, qui in Sec. II. floruit, & initia Seculi III. attingit, etsi L. I. 4. & 6. frequenter laudet genuinam S. *Clementis* epistolam ad *Corinthios*, nec verbo tamen meminit Constitutionum Apostolicarum. 3°. Neque S. CYPRIANUS & FIRMILIANUS cum suis Episcopis in controversia cum *Stephano* Papa umquam laudarunt Constitutionem L. 6. c. 15. in qua omnium Hæreticorum baptismus reprobatur. 4°. Unde nec *Eusebius*, nec S. HIERONYMUS de Scriptoribus ecclesiasticis solerter alioquin tractantes, eorumque genuina scripta recensentes, de istis Apostolorum Constitutionibus, à *Clemente Romano* conscriptis quidquam memorant, sed unam duntaxat epistolam ad *Corinthios* laudant, eidemque tribuunt.

Dictæ Constitutiones etsi multa utilia continent, pluribus tamen in locis ab Hæreticis corruptæ fuerunt. Quocirca S. ATHANASIUS in Sec. IV. (Igitur jam tunc conscriptæ extabant) in Synopsi *Doctrinam Apostolorum Clementinam* (nisi tamen

169.

Et ab

HH.

cor-

ruptæ

Tom. II.

li

men

men hæc sint alia omnino opera) inter eos libros collocat, quibus contradicitur, additque perverse ac falso scriptos esse. GELASIUS Papa in Synodo Romana anno 494. illas pariter apocryphis adnumerat. HUMBERTUS Cardinalis sub Leone IX. Nicetæ Monacho quædam ex Constitutionibus Apostolicis contra Sabbathi jejunium objicienti ita respondet: *Hoc adserere conaris ex apocryphis libris & Canonibus, pari sententiâ Ss. PP. repudiatis . . . Unde nos quoque omne apocryphum abjicientes, dedignamur audire eorum fabulosas traditiones, quia non sunt ut lex Domini.* Idem semper Judicium de illis habuit Ecclesia Romana, ut adeo teste Bellarmino nullum umquam nomen in Ecclesia Latina habuerint. Et fanè plura continent, quæ incredibile est ab Apostolis tradita, & à S. Clemente eorum Discipulo conscripta fuisse. Sic Jacobum fratrem Joannis inducunt narrantem Historiam Concilii Hierosolymitani (L. 6. c. 14. & 22.) cum tamen ex Actis Apostolorum c. 12. constet, Jacobum jam ante occisum fuisse ab Herode. Eadem L. 5. c. 14 & 20. & L. 7. c. 24. tradunt, Sabbathi diem, velut creationis, à Christianis observandum esse, ac feriandum, neque jejunio funestandum, & conventus solemnes eâ die indicunt, cum tamen S. JUSTINO teste, Sabbathi religio passione Christi jam tunc abolita fuerit, nec Christiani solemnes conventus alio die agere consueverint, quàm Solis h. e. Dominicâ. Quin manifestos etiam errores continent, veluti dum L. 6. c. 25. Hæreticis eos accensent, qui suspicantur JESUM esse Deum universi, & L. 5. c. 20. ajunt, Patrem genuisse Filium ante secula, voluntate, poten-

potentiâ, ac bonitate. L. 6. c. 15. ab Hæreticis baptizatos, non esse baptizatos, sed inquinatos, non veniam peccatorum, sed vinculum iniquitatis accipere. L. 8. c. 2. Episcopum ignorantia, aut malo animo oppletum non esse Episcopum, sed falsum Episcopum. L. 6. c. 14. eum, qui uxorem adulteram retinet, esse violatorem legis. Unde ipsa adeo *Trullana Synodus Can. 2.* ait, Constitutiones Apostolicas, quia ad labem Ecclesiæ aspergendam, adulterina quædam, & à pietate aliena sunt introducta, tamquam hæreticæ falsitatis foetus nequaquam admittendas.

Respondetur ad objecta.

Obj. I. S. EPIPHANIUS variis in locis meminit, Constitutionum Apostolicarum, quin eas reprehendat; immo potius laudat, veluti cum Hæresi 70, quæ est *Audianorum*, ita scribit: *Audiani verò ad institutum suum* (de paschate cum Judæis celebrando) *quamdam ex Apostolorum Constitutione auctoritatem adcommodant; qui liber tametsi dubiæ apud multos fidei sit, non est tamen improbandus. Nam in eo, quæ ad Ecclesiæ Disciplinam attinent, omnia comprehenduntur, neque quidquam aut in fide, ac Catholica professione depravatum, aut Ecclesiæ administrationi ac decretis contrarium continet. Sed quod ad locum illum attinet, unde suam de paschate sententiam adfirmare conantur, hunc illi perperam interpretantur, & ad alienum sensum per inscitiam traducunt. Etenim Apostoli in illa Constitutione ita definiunt: Vos, inquit, temporis rationes ne subducite,*

sed eo tempore celebrate, quo fratres vestri, qui ex circumcissione prodierunt, Cum iis itaque pascha peragite. Ergo. Resp. Cùm S. EPIPHANIUS meminerit constitutionum Apostolicarum, quas ait nihil aut in Fide, aut Catholicâ professione depravatum, aut Ecclesiæ administrationi, ac Decretis contrarium continere; meritò inde arguitur, fuisse tempore S. Epiphaniî Constitutiones aliquas Apostolorum nomine cohonestatas, at longè diversas ab iis, quæ nunc circumferuntur: has enim pluribus scetere erroribus, sive quoad dogmata, sive quoad disciplinam Ecclesiæ, ex dictis patet. Nec tamen inde arguas, S. Epiphaniî tempore extitisse librum quemdam verè Apostolicum Constitutionum: nam ipse S. EPIPHANIUS fatetur librum illum fuisse dubiæ apud multos fidei.

Obj. II. S. ATHANASIUS Constitutiones Apostolicas inter eos libros retulit, qui etsi in Canonem relati non sint, tamen legebantur in Ecclesia, & ab apocryphis discerniebantur. Quo in censu habet Sapientiam Salomonis, Sapientiam Sirach, Esther, Judith, & Tobiam, quibus addit librum Pastoris, & doctrinam, ut vocatur, Apostolorum. Extat hoc Athanasiî testimonium in fragmento epistolæ festalis: & in synopsis Sacræ Scripturæ inter Libros N. T., quibus contradicitur, ab eodem numeratur Doctrina Apostolorum Clementina. Ergo. Resp. S. ATHANASIUS postquam librum Doctrina Apostolorum inscriptum cum aliis recensuit in Synopsi, hæc subjungit: Hi omnes cognitionis quidem gratia expositi sunt, cæterum omnino perversè & falsò scripti sunt, & nothi ac reprobi. Nec illi Doctrinæ Apostolorum, & Clementi.

mentinis majorem tribuit autoritatem, quam circuitui Petri, & Evangelio Thoma, quæ ipse S. Doctor tamquam certò supposititia habebat. Denique multis ostendit USSERIUS in Dissert. de epistolis S. Ignatii M. S. Athanasium nomine *Doctrina Apostolorum, & Clementinarum* non intellexisse Constitutiones Apostolorum: eoquod teste Nicephoro CP. liber *Doctrina Apostolorum* dictus nonnisi ducentos versiculos contineret, cum Apostolorum Constitutiones longè prolixiores sint, utpote libris octo comprehensæ.

Obj. III. Synodus Trullana anno 691. agnoscit Constitutiones ceu Opus Apostolorum, quamvis eas legere prohibeat, eoquod ab Hæreticis interpolatæ sint. Nam *Can. 2.* ita loquitur: *Quamvis autem in his nobis Canonibus (Apostolorum) præceptum est, ut eorundem Sanctorum Apostolorum per Clementem Constitutionem susciperemus, &c.* Resp. Error hic ex alio priore natus est, quòd nempe suscepissent Canonem 85, in quò Constitutiones Apostolicæ commendantur. Quòd Photius CP. easdem laudaverit, mirum non est, quia spiritu vertiginis actus nonnulla in iis legèbat, quæ malæ ipsius causæ patrocinebantur adversus Latinos.

QUAESTIO VI.

Utrum Epistolæ Decretales Rom. Pontificum usque ad Siricium Papam genuinæ sint?

Quaestio hic non movetur de epistolis S. Cornelii, 170. quæ inter Opera S. Cypriani extant; neque de Epistolis Julii I, quas refert S. ATHANASIUS *Apol. 2.* Neque de epistolis Liberii, quas S. HIL-

LARIUS in Fragmentis recenset; nec etiam de epistola *Damasi ad Illyrici Episcopos*, quam THEODORETUS L. 2. *Hist.* c. 22. exscribit, aliisque ejusdem Papæ epistolis apud S. HIERONYMUM extantibus; etenim epistolas veterum Pontificum in Operibus Ss. Patrum, vel apud Scriptores ecclesiasticos extantes Critici fatentur genuinas esse. Quæstio itaque de iis duntaxat epistolis agitatur, quas ex *Isidori Mercatoris* collectione Collectores Canonum in numerum Decretalium retulere, quin earum Antiqui meminerint. Hujusmodi sunt S. *Clementis* quinque, S. *Anacleti* tres, S. *Evaristi* duæ, *Alexandri* tres, *Xisti I.* duæ, *Thelesphori* una, *Hygini* duæ, *Pii I.* quatuor, *Zephyrini* duæ, *Lucii* una, *Calixti I.* duæ, *Urbani I.* una, *Pontiani* duæ, *Anteri* una, *Fabiani* tres, *Cornelii* duæ, *Stephani I.* duæ, *Xisti II.* duæ, *Dionysii* duæ, *Felicis I.* tres, *Eutychiani* duæ, *Caji* una, *Marci* una ad S. Athanasium, *Julii I.* duæ, *Liberii* duæ, *Eelicis II.* duæ, *Damasi* plures, scilicet tres ad S. Hieronymum, aliæque ad Afros de Chorepiscopis, ad universos Episcopos Italiæ, ad Aurelium.

171. *Veterum Romanorum Pontificum Decretales epistolæ usque ad Siricium Papam suppositivæ sunt.* Nam 1° usque ad Seculi VIII. finem ita latuerunt, ut nullus autor ecclesiasticus earum umquam meminerit. 2° Scripturam Sacram frequenter usurpant secundum vulgatam versionem S. Hieronymi, quæ post obitum illorum Pontificum, excepto *Damaso*, prodiit. 3° Quia singulæ prope modum manifestis erroribus scatent, v. g. Epistola *Anacleti* habent testimonia *Damasi*, *Augustini*, *Grego-*

Gregorii Magni, Gelasii, &c. qui diu postea vixerunt. Agunt etiam de Patriarchis, quorum nomen primò audiri cœpit circa tempora Concilii *Chalcedonensis* Sec. V. 4°. Silent de controversiis illius ætatis, cui tribuuntur, contra morem omnium Scriptorum, & Ss Patrum, qui illis Seculis scripsere. 5°. Falsa temporum consignatio non leve est in epistolis, aliisque monumentis imposturæ argumentum. Unde TATIANUS in *Orat. adversus Græcos: Ubi temporum ratio non cohæret, ibi ne Historia quidem vera esse potest.* At omnes ferè epistolæ illæ falsis temporum, & Consulium notis consignantur. 6°. Eodem prorsus stilo, & simili caractere sunt conscriptæ; igitur unum, & non Pontifices diversos Autores habent. 7°. Barbaro & sordido sermone conscriptæ sunt, qui ab elegantia & puritate latinæ linguæ, quæ primâ illâ ætate floruit, omnino abhorret. 8°. DIONYSIUS *Exiguus*, qui se diligenter collegisse testatur omnes epistolas, quas in Ecclesiæ Romanæ scriniis invenit, earum non meminit, sed initium à *Siricio* ducit. 9°. LEO IV. anno circiter 850, epistolas decretales diligenter enumerans initium à *Siricio* facit, nec priorum illarum meminit. *Siricius* autem Pontifex creatus est anno 385, obiitque anno 398.

Respondetur ad objecta.

Obj. I. Veterum Pontificum epistolas usque ad *Siricium* tamquam genuinas agnoverunt Concilia, Canonum Collectores, alique Scriptores doctissimi. Sic Concilia illarum epistolarum testimonia tulerunt

runt, veluti *Aquisgranense* anno 836. *Coloniense* anno 887. *Moguntinum* anno 888. *Metense* eodem anno, *Triburiense* anno 895. In Concilio *Rhemensi* anno 992. epistolæ *Anacleti*, *Damasi*, aliorumque Pontificum expenduntur in causa *Arnulphi*. Similiter illarum epistolarum testimonio usa est Synodus *Lateranensis* sub *Callisto II.* anno 1122. Easdem epistolas citant *Benedictus Levita* Compilator *Capitularium Caroli Magni*, & *Ludovici Pii*, *Hincmarus* Laudunensis in libello, quem *Hincmaro* Remensi obtulit; *Luitprandus* Ticinensis in Libro de vitis Pontificum, *Burkardus* Wormatiensis, alique plures. Resp. Tam Synodi memoratæ, quàm dicti Scriptores omnes Seculo VIII. posteriores sunt, nec epistolas illas ad severioris Criticæ regulas expenderunt. Errorem certè suum facillimè intellexissent, quodsi ad priorum Seculorum attendissent silentium. Videntur autem decepti nomine *Isidori*, sub quo prodiit harum epistolarum compilator, existimantes illarum collectorem fuisse S. *Isidorum* Hispalensem. Non tamen immeritò dictorum Conciliorum Patres & Scriptores varia ex Veterum Pontificum epistolis Decreta laudarunt, quia usu receptæ erant in Ecclesia, & à Sede Apostolica probatæ, quin illas à tantis Pontificibus datas arbitrarentur. Præclare hanc in rem scribit *BARONIUS* ad annum 875 *At verò ex multis eas (VV. PP. Decretales Epistolas) reddi suspectas, dum de singulis mentio facta est, satis est demonstratum, simulque ostensum, illis non indigere Sanctam Rom. Ecclesiam, ut si falsitatis arguantur, suis ipsa destituatur juribus & privilegiis, cum, etsi illis careat, ex legitimis germanisque*

nisque aliorum Pontificum Romanorum Epistolis Decretalibus satis superque corroborata consistat. Ceterum quod excerpta ex illis capita à Benedicto Levita primum, ut Canonibus consentientia probata essent (ut ipse testatur) autoritate Rom. Pontificum, quod & à posterioribus factum est Collectoribus; eadem usu potius recipi contigerunt; quàm constanti ipsarum firmitate.

Obj. II. Non solum Gratianus, sed etiam ipsi Rom. Pontifices, veluti LEO M. GELASIUS, LEO IV. & NICOLAUS I. illas epistolas ceu genuinas receperunt, & ab omni Ecclesia velut genuinas recipi jusserunt, atque eas Præsules Ecclesiæ Gallicanæ ab octingentis omnino annis receperunt. *Omnia decretalia Constituta* (inquit S. LEO in ep. ad omnes Episcopos per *Campaniam & Picenum* data) *omnium Prædecessorum nostrorum, ita vestram dilectionem custodire debere mandamus, ut si quis illa contempserit, veniæ sibi deinceps noverit denegari.* GELASIUS in Decreto Rom. Synodi: *Item Decretales Epistolas, quas Beatissimæ Papæ diversis temporibus ab urbe Romana, pro diversorum Patrum consultatione dederunt, venerabiliter recipiendas decernimus.* NICOLAUS I. in ep. 47. ad omnes Galliæ Episcopos ita loquitur: *Decretales Romanorum Pontificum sunt recipiendæ, etiamsi non sint Codici Canonum compaginata: quoniam inter ipsos Canones unum B. Leonis Capitulum constat esse permixtum, quo ita omnia Decretalia Constituta Sedis Apostolicæ custodiri jubentur, ut si quis in illa commiserit, noverit sibi veniam negari.* Unde HINC MARUS Laudunensis Decretales illas protulit, ut causam suam

adversus avunculum tueretur: & hic ipse in Opusculo 55. Capitum eas venerabiliter suscipiendas fatetur. Id ipsum de tota fere Gallia testatur PETRUS de *Marca* L. 3. c. 6. §. 2. Resp. S. LEO suorum Decessorum Decreta commendans, initium ducit ab *Innocentio* I, ante quem unus *Siricius* scripserat ad *Afros*, & ad *Himerium* Tarraconensem, qui ipsum consuluerant. Nomine autem omnium Prædecessorum suorum, quorum Decretalia Constituta custodiri jubet, intelligit *Siricium*, *Cœlestinum*, *Zosimum*, *Bonifacium*, *Xystum* III, non verò Pontifices *Siricio* antiquiores. Verba etiam *GELASII* de epistolis decretalibus Pontificum *Siricio* posteriorum commodè & merito intelliguntur. *LEO* IV. *Dist.* 20. c. *De libellis* initium Decretalium equidem ducit à *Silvestro Siricii* decessore, at videtur esse mendum, & loco *Silvestri*, legendum scilicet *Siricii*, quia vetus Ecclesiæ Canon nullas *Silvestri* regulas habet. *NICOLAUS* I. Si Decretales VV. Pontificum epistolas ut genuinas habuit, non ideo genuinæ sunt. Nonnulli Gallia Episcopi quodsi eas venerati sint, aut plurium etiam iudicio si genuinæ sunt æstimatæ; non ideo errori huic cedit veritas.

a) Quis demum fuerit illarum epistolarum decretalium vel autor, vel compiler, non liquet. Illum non fuisse *S. Isidorum* Hispalensem, inde patet, quia continent monumenta *S. Isidoro* Hispalensi recentiora, veluti Concilium *Toletanum* XI, Synodum VI Oecumenicam, epistolas *Gregorii* II & III, *Zachariæ* & *S. Bonifacii* Archiepiscopi Moguntini. Neque Collector illarum est alius *Isidorus* Hispalensis, nam ex epistola *S. Bonifacii* ad *Ethibaldum* Regem, quam autor refert, colligitur, Decretales illas fuisse cufas post annum 700, data enim fuit illa episto-

DE STATU HOM. POST MORTEM. 507

epistola anno 744. Interea temporis autem nullus S. Isidoro, qui anno 636. in cœlum abiit, alius successit, qui hoc nomine compellaretur. Equidem ad finem Concilii III. *Bracarenfis* anno 675, subscriptus legitur *Isidorus Asturicensis*; & ad finem CC. *Toletanorum XII*, anno 681, XV, anno 688. & XVI. anno 693. subscripsit *Isidorus Setabiensis*; sed uterque ex dictis ætate præcessit illarum epistolarum artificem. Communiter illæ Epistolæ tribui solent *Isidoro Mercatori*: hic autem quis qualisque fuerit, non liquet. Nonnulli existimant illum fuisse magni nominis Monachum, qui se *peccatorem* dicere sole-
ret; ex *peccatore* autem *mercatores* Scribas oscitantes fecisse.

PARS SECUNDA DE

Statu Hominis post mortem.

Plura, eaque gravissimi momenti hac in parte 172.
discutienda veniunt, cujusmodi sunt vita ho-
minis futura post mortem, resurrectio mortuorum,
& Judicium Dei publicum ac ultimum, tum cœle-
stis Beatorum gloria, & supplicia damnatorum
æterna, atque etiam illa, quæ Justorum animæ in
Purgatorio suslinebunt ante consummationem Se-
culi.

CAPUT I.

*De Vita hominis futura, & mortuorum resur-
rectione.*

QUAESTIO I.

*Utrum Vita hominum mortalis hujus conditio-
nis limitibus circumscribatur?*

Homo cum vivere inter mortales desierit, finem 173.
habitura esse omnia, & cum corpore ani-
mam